

JOEEP

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Çok Yönlü Bir Düşünce Yaklaşımı Olan Avusturya İktisat Okulu: Teorisi, Metodolojisi, Felsefesi ve Temsilcileri

The Austrian School of Economics with a Multi-Dimensional Approach: Theory, Methodology, Philosophy and Representatives

Aslıhan NAKİBOĞLU^a & Emine Dilara AKTEKİN^{b*}

^a Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Niğde, Türkiye.
ORCID: 0000-0002-6825-984x

^b Arş. Gör., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İktisat Bölümü, Niğde, Türkiye.
ORCID: 0000-0002-4112-2456

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 7 Temmuz 2021

Düzeltilme tarihi: 14 Ekim 2021

Kabul tarihi: 22 Kasım 2021

Anahtar Kelimeler:

Avusturya İktisat Okulu

Metodoloji

İktisadi Düşünce Okulları

ARTICLE INFO

Article history:

Received: July 7, 2021

Received in revised form: October 14, 2021

Accepted: November 22, 2021

Keywords:

Austrian School of Economics

Methodology

School of Economic Thoughts

ÖZ

İktisadi düşünce oldukça uzun bir sürece yayılmıştır. Bu süreç, iktisadi okullar içinde birbirinden farklı birçok iktisatçının iktisadi düşüncelerinden oluşmuştur. Farklı iktisat okullarının düşünceleri bir önceki dönemin düşüncelerinden etkilenecek gelecek için yeni iktisadi düşünceler, çözüm yolları ve yeni bilgi süreçleri üretmek için çabalamışlardır. Bu okullardan bir tanesi de Avusturya İktisat Okulu olmuştur. Bu okulun düşünsel temelleri Carl Menger ile ortaya çıkmıştır. Carl Menger'in iktisat teorisini Klasik iktisattan daha farklı ve sağlam temeller üzerine yerleştirme fikri Alman Tarihçi Okul tarafından kabul edilmemiştir. Böylece Alman Tarihçi Okul ile başlayan metodoloji çalışması Avusturya Okulu'nun iktisadi düşünce temellerini iktisat bilimine yerleştirmeye başlamıştır. Avusturya İktisat Okulu hem iktisat teorisini daha sağlıklı bir şekilde analiz etmeye çabalamış hem de metodolojik olarak iktisat biliminde "marjinalist devrimi" önemli bir dönüm noktası haline getirmiştir. "*Çok Yönlü Bir Düşünce Yaklaşımı Olan Avusturya İktisat Okulu: Teorisi, Metodolojisi, Felsefesi ve Temsilcileri*" isimli çalışmada, Avusturya İktisat Okulu'nun iktisadi düşünceye katkıları, metodolojisi ve temsilcileri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.

ABSTRACT

Economic thought has spread over a long period. This process was comprised of the economic thoughts of various economists within the schools of economics. The thinkers of different schools of economics, influenced by the thoughts of the previous periods, have strived for generating new economic ideas, solutions and information processes for the future. One of these schools was the Austrian School of Economics. The intellectual foundations of this school were laid by Carl Menger. Carl Menger's idea of establishing economic theory on solid foundations other than the Classical economics was not embraced by the German Historian School. Thus, the methodology study, which started with the German Historian School, began to establish the economic thought foundations of the Austrian School into the science of economics. The Austrian School of Economics strived for analyzing economic theory in a healthier manner and rendered the "marginalist revolution" a methodologically crucial turning point for economics. In the study entitled "*Austrian School of Economics: Its Theory, Methodology, Philosophy and Representatives*", a multi-faceted approach of thought, information is given about the contributions of the Austrian School of Economics to economic thought, as well as its methodology and representatives. The study is finalized with the conclusion part.

1. Giriş

İktisat bilimi oldukça yeni bir bilim dalı olarak kabul edilmektedir. İktisadın nasıl bir bilim dalı olduğu ile ilgili tanimsal tartışmalar iktisat kavramının kullanılmaya başlamasıyla birlikte gündeme gelmiştir. Zamanla bu

tartışmalar iktisat metodolojisi ve felsefesiyle ilgili çalışmalarını da yönlendirerek iktisat bilimini daha da anlamlı bir hale getirmiştir. Bu da bütün bilimler gibi iktisat biliminin de birtakım gerçekler ve iktisadi kavramlar üzerine şekillenmesini ifade etmektedir. İktisat bilimi ile ilgili tarihsel sürece bakıldığında ilk tanımlamanın Antik

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: dilaraaktekin@ohu.edu.tr

Atf/Cite as: Nakiboğlu, A., & Aktekin, E.D. (2021). Çok Yönlü Bir Düşünce Yaklaşımı Olan Avusturya İktisat Okulu: Teorisi, Metodolojisi, Felsefesi ve Temsilcileri.

Journal of Emerging Economies and Policy, 6(2), 435-457.

e-ISSN: 2651-5318. © 2021 TÜBİTAK ULAKBİM DergiPark ev sahipliğinde. Her hakkı saklıdır. [Hosting by TUBITAK ULAKBİM JournalPark. All rights reserved.]

Yunan'da iktisadın "bir evin mal varlığını idare etme şekli" olarak tanımlandığı görülmektedir. Antik Yunan'da iktisat kavramının kısıtlı bir alanı ifade ettiği görülmektedir. Bunun sebebi ise, sadece ihtiyaç olgusunun dikkate alınmasıdır. Tarihsel süreçte ihtiyaçların dönüşüme uğramasıyla iktisat bilimi de evrilmiştir. İhtiyaçlar zamanla niteliksel ve niceliksel olarak değişime uğramıştır. Bu durum insanların içindeki istek ve sahip olma durumundan kaynaklanmıştır. Buna bağlı olarak iktisadın alanı da genişlemiştir. İktisat kıt kaynaklarla sınırsız insan ihtiyaçlarını karşılamayı araştıran bir bilim dalıdır. İktisat ve insan ilişkileri bu sebeple oldukça önemlidir. Kıtlik ve sonsuz ihtiyaçlar insanların mallar arasında tercih yapmasına sebep olmuştur. Bu bilim dalı aynı zamanda iktisat bilimi konularını da netleştirmiştir. İktisat bilimi ile ilgili teorik ve metodoloji konularında yapılan çalışmalarda iktisat biliminin ne olduğu, neleri ifade ettiği konusu önem kazanmıştır. Bunun üzerine Lionel Robbins, Viner ve Knight gibi birçok iktisatçı bu ve benzer konu başlıkları hakkında yorum yapmışlardır.

Antik Yunan çağının önemli düşünürleri öne sürdükleri fikirlerle iktisadın tanımlanmasını sağlamışlardır. Skolastikler ise, iktisadi yapıyı şekillendirerek iktisat bilimi ile ilgili düşünceleri ilk defa bilimsel ve kapsamlı bir şekilde tanımlamaya çalışmışlardır. İlerleyen dönemlerde toplumsal sorunların artması ve acil çözüm yolu çabaları bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bilimsel araştırma ve düşünsel birikim şekillenerek iktisat bilimini felsefeden bağımsız bir bilim haline getiren Adam Smith iktisadi düşünce içinde yer almıştır. Adam Smith'in çalışması bilimsel araştırma takip edilerek yazılan ilk kapsamlı iktisat yayını olarak kabul edilmiştir. 1776 yılında yayınlanan bu çalışma ile iktisat bilimi sosyal bir bilim olarak tanımlanmaya başlamıştır. Bu çalışma bilimsel yöntemleri ön plana çıkararak iktisat ile ilgili bilgilerin tutarlı ve düzenli bir şekilde analiz edilmesine yol açmıştır. Bununla birlikte iktisatta yöntem konuları da önem kazanmaya başlamıştır. İktisat bilimi 18. yüzyılla birlikte etkinliğini ispatlamıştır. Buna Sanayi Devrimi'nin yarattığı gelişmeler, sosyal ve doğa bilimlerinde meydana gelen gelişmeler küreselleşme sürecini hızlandırarak toplumsal yapıda bir devrim meydana getirmiştir. Bu devrim iktisadın yapısını da etkilemiş ve değiştirmiştir. Daha farklı iktisadi ilişkiler, daha farklı iktisadi problemlerle karşı karşıya kalınmıştır. İktisadi problemlerin giderek artması çözüm yollarını, kullanılan yöntemleri ve hipotezleri de değiştirmiştir. Bu farklılıklar tarihsel süreçte farklı iktisat okullarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İktisat okullarının olumlu ve olumsuz yaklaşımları dikkate alınarak, Pozitif İktisat Okulları, Neoklasik İktisat Okulları, Heterodoks İktisat Okulları ve Tematik İktisat Okulları olarak sınıflandırılmıştır. Bütün bunlara ek olarak iktisat biliminde yöntem ve metot kavramları da daha fazla dikkat çekmeye başlamıştır. İktisat teorisiyle iç içe olan yöntem bilimi bir iktisatçı tarafından öne sürülen teorik bilgilerin ilkelerini sorgulamaktadır. Bu

ilkeler iktisat bilimini iktisat teorisi ve yöntem bilim temelinde oluşturan bir sosyal bilim dalı olarak kabul etmektedir. Yöntembilim üzerine çalışan iktisatçılar özellikle iktisadın bir bilim dalı olup olmadığı konusunda çalışmalara öncülük etmişlerdir. Bununla birlikte yöntembilim çalışmalarını şekillendirerek tercihler ve belirlenen teorileri yönetme imkânları sağlarken, farklı yöntem tercihleri de ortaya çıkarmışlardır. Bu farklılıklar iktisadi düşünce içerisinde farklı iktisat okullarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İktisat okulları, iktisadi yapıdaki iç ve dış dinamikleri dikkate alarak yeni yöntemler ortaya çıkarmışlardır. Böylece iktisat bilimi adında farklı bilgi birikimleri oluşarak toplumsal yaşamda dinamikleşen ve karmaşık duruma gelen birçok iktisadi yöntem problemini de çözmeye çalışmışlardır. Farklı okullar, farklı teoriler ve farklı düşünceler olaylara bakış açılarını şekillendiren yöntem farklılıklarını da ortaya çıkarmıştır. Bu farklılıklardan bir tanesi de düşünce evriminde Avusturya İktisat Okulu olmuştur.

Avusturya İktisat Okulu marjinalist devrimin öncü isimlerinden olan Carl Menger tarafından kurulmuş bir iktisadi düşünce okuludur. Viyana 1870 yıllarında Avrupa'nın en önemli bilim, kültür, sanat merkezlerinden biri olarak kabul edilmiştir. Viyana'yı temsil eden çevresel ortam Carl Menger için iktisat alanında bir düşünce ortamı yaratmaya yarayacak süreci de resmileştirmiştir. Bu tarih itibarıyla Carl Menger öncülüğünde birçok bilim insanı bu okula yönelmiş ve Avusturya İktisat Okulu çatısında kendilerini ifade edebilecekleri bir bilim ortamına kavuşmuşlardır. Avusturya İktisat Okulu ana akım dışı bir iktisadi düşünceye sahip olup, Walrasçı olmayan iktisat okullarından en önemlilerinden biri olarak görülmüştür. Carl Menger "İktisadın İlkeleri" çalışmasıyla Avusturyacı geleneği, düşünceyi, ilkelerini ve metodolojisini oluşturan unsurlara rehberlik ederek Avusturyacı geleneği başlatmıştır.

Avusturya İktisat Okulu'nda Carl Menger Avusturyacı geleneğin gelişimine rehberlik eden yöntem ve ilkeleri ortaya koymuştur. Carl Menger'in iktisadi görüşleri subjektif değer teorisi ve metodolojik bireycilik çerçevesinde şekillenmiştir. Carl Menger değer teorisi ismini verdiği üretim faktörlerinin değerini belirlemek için çalışmıştır. Carl Menger fiyat teorisi konusunda da iktisat bilimine önemli katkılarda bulunmuştur. Carl Menger'in önemli takipçileri olan Böhm-Bawerk ve Wieser iktisadi düşünceye önemli katkılar sağlamışlardır. Böhm-Bawerk girişimcinin piyasadaki yeri konusundaki görüşleri ile iktisat bilimine katkı da bulunurken, Wieser marjinal fayda, ekonomik planlama ve alternatif maliyet kavramlarını literatüre kazandırmıştır. Wieser ekonominin temelini iç deneyimlere dayandırmıştır. Wieser'in bu psikolojik yaklaşımı yöntem açısından Avusturya İktisat Okulu'nun diğer temsilcilerinden ayırmıştır. Wieser piyasa

mekanizmasının kaynak dağılımı üzerinde yarattığı etkiyi incelemiştir. Wieser, Carl Mengerin atıf teorisinin yanlış olduğunu iddia etmiştir. Ayrıca Wieser piyasa ekonomisi ilkelerinin temel olduğunu ve kurallarının piyasa mekanizması tarafından belirlendiğini öne sürmüştür.

Ludwig von Mises ise iktisadın eylem aksiyomu içinde gerçekleştiğini düşünmüştür. Mises bu olgu ile iktisatta metodolojik bireycilik, insanların seçimleri ve mübadeleciliğin amaçları gibi birçok konunun nasıl geliştiğini açıklamıştır. Mises insanların eylemlerini gerçekleştirirken değerlerin ve isteklerin belirli bir ölçüye sahip olduğuna inanmıştır. Bu ilişkiler praksiyoloji olarak tanımlanmıştır. Mises teorik bilgiye ulaşmada praksiyolojik metoda önem vermiştir. Mises eylemlerin tamamının belirli bir zaman içerisinde gerçekleştiğine inanmıştır. Mises, matematiksel modellerin ve yöntemlerin piyasa dengesini açıklamaktan ziyade piyasanın işleyişinde kullanılabilmesine inanmıştır. Mises toplumsal düzeni açıklamayı ve yönlendirmeyi amaçlamıştır. Sosyalizmin bir ekonomik sistem olarak çalışıp çalışmayacağı uzun yıllar tartışma konusu haline gelmiştir. 20 yüzyılda bu tartışmalar E. Barone'nin ünlü yayını Kollektif Devlette Üretim Bakanlığı'nda önem kazanmıştır. Sosyalist ekonomilerin çalışabilirliği hakkındaki tartışmalarda ise Mises'in fikirleri oldukça dikkat çekmektedir. Sosyalizmin ekonomik bir sistem olarak çalışamayacağını ve böyle bir ekonomide yapılacak hesaplamaların hiç bir sonuç vermeyeceğine inanan Mises'e göre, sosyalist bir ekonomide üretim malları toplumun tümüne ait olduğu için bunlar hiçbir zaman değişime konu olmayacaklardır. Bu sebeple üretim mallarını para cinsinden değerini hesap edemeyecekleri için hiçbir zaman iktisadi bir önem sağlamayacaktır. Mises'in bu konudaki fikirleri sosyalist iktisatçıların dikkatini çekmiş ve onları sosyalist ekonominin işleyişi üzerine yeniden düşünmeye yönlendirmiştir (Tuncer, 1962: 42-43). Mises sosyalist iktisat teorisinin yetersiz kalması sebebiyle modern bir ekonomide geçerli olmayacağı konusunda sosyalistlerle tartışma yaşamıştır. Mises'in sosyalizme getirdiği eleştiriler hem liberal hem de sosyalist iktisatçılar tarafından yanlış anlaşıldığı için sosyalizmin en azından piyasa ekonomisi kadar başarılı olacağı halinde yanlış bir anlayış hakim olmuştur. Yakın zamanlarda gündeme gelen kompleksite iktisadının hakim iktisada yaptığı metodolojik eleştiriler Mises tarafından yapılan eleştirilerin doğruluğuna ortaya koymuştur. Böylece Mises'in sosyalizmde iktisadi hesaplamaların olanaksız olduğu şeklindeki eleştirileri kompleksite iktisadın tekrar gündeme gelmesine sebep olmuştur. Böylece sosyalist iktisatçıların Walrasgil genel denge modellerine dayanmayan yeni modellerle sosyalizmde iktisadi hesaplamaların olanaklar dahilinde olduğunu ortaya koymaları gerekmektedir. Böylece iktisadi hesaplama tartışmalarında Mises tarafından sosyalizme yöneltilen eleştiriler, aynı zamanda hakim iktisat modellerinde eleştirileri olarak kabul görmüştür (Göçen,

2020:27). Mises'e göre özel mülkiyet hakları piyasada fiyat oluşumuna etki de bulunmaktadır. Mises para ve konjktürel dalgalanmalar üzerine çalışmıştır. Mises, Menger ve Böhm-Bawerk'in iktisadi düşüncelerini teorik anlamda düzenleyerek bütüncül bir iktisat teorisi elde etmek için çaba göstermiştir.

Schumpeter, iktisat bilimini yaratan iktisadi unsurların, iktisadi uygulayıcıların bilinçli amaçları, çabaları, yöntem ve doğruların bir araya gelmesiyle oluşacağına inanmıştır. İktisadi istikrarsızlıkların kapitalist girişimciye bağlı olarak ortaya çıkacağını savunmuştur. Schumpeter büyüme, yenilik, girişimci, kredi ve teknik yenilikler konusunda iktisadi düşünceye katkıda bulunmuştur.

Friedrich August von Hayek, Avusturya İktisat Okulu'nun daha da saygın bir okul olması yönünde önemli katkılarda bulunmuştur. Hayek çalışmalarıyla "Yeni Avusturya İktisat Okulu'nun" kurucusu olarak kabul edilmiştir. Hayek serbest piyasa düzeninin felsefi savunucusu olmuştur. Hayek çoğulculuk ve subjektivizmi savunmuştur. Bununla birlikte Hayek iktisadi kararların bireylerin amaçlarına ve değerlerine göre şekillendiğine inanmıştır. Hayek para, sermaye ve konjktürel dalgalanmalar üzerinde yoğun bir şekilde çalışmıştır. Hayek iktisat bilim dalı dışında hukuk, bilim felsefesi, bilimsel psikoloji, siyaset bilimi ve bilişim teorileri gibi birçok alanda yeni fikirler üretmiştir. Hayek'in bilgi hakkındaki düşünceleri onun sosyal felsefesinin temelini oluşturmuştur. Hayek bilginin bütüncül ve objektif olduğu görüşünü reddetmiştir. Hayek piyasanın kendiliğinden oluşan bir düzene sahip olduğuna inanmıştır. Hayek burada özgürlüğün öneminden bahsetmiştir. Hayek paranın özelleştirilmesi konusundaki görüşleriyle de iktisat bilimine önemli bir katkıda bulunmuştur.

Israel Kirzner, iktisadi düşünceye rekabet, girişimcilik ve metodolojik ilkeler konularıyla katkıda bulunmuştur. Kirzner praksiyolojinin subjektivizm ile tutarlı olduğuna inanmıştır.

Avusturya İktisat Okulu temsilcilerinin iktisadi düşünce okulları içinde belli bir metodolojik temelle çalışmaları, metodolojik bir tutarlılıkla konuları yorumlamaları sebebiyle Avusturya İktisat Okulu'na iktisadi düşünce tarihinde ayrı bir yere yerleştirmeyi başarmışlardır. İktisat bilimine birçok yönden katkı sağlamayı başaran bir düşünce sistemi olarak Avusturya İktisat Okulu'nun genel özellikleri şu şekilde ifade edilmiştir (Koç AYTEKİN,2013:148):

- İnsan eylemde bulunur önermesiyle iktisadi açıklamaya çalışmışlardır.
- Amaçlardan çok araçlara önem vermişlerdir.
- İktisadi konular, amaçlanan insan çabaları ve sonuçları olarak ifade edilirken; analizlerinin temel noktasını ise metodolojik bireycilik olarak tanımlamışlardır.

- Sübjektif değer teorisi ile piyasanın insan eylemlerine göre şekilleneceğine inanmışlardır.
- Sermayeyi ön plana çıkarmışlardır.
- Zaman, analizlerinde dinamik bir yapı olarak yer almıştır.
- Faiz teorisi konusunda çalışmalar yapmışlardır.
- Konjoktürel dalgalanmalar konusunda çalışmalarda bulunmuşlardır.
- Bilginin tam olduğu görüşünü reddetmişlerdir.
- Tam istihdam ve ekonominin daima dengede olduğu görüşü de reddetmişlerdir.
- Matematiksel olarak kabul edilmeyen ve psikolojik okul olarak tanımlanan bu Avusturya İktisat Okulu temsilcileri, sadece açıklayıcı amaçlar da matematiği kullanmışlardır. Ayrıca soyut ve dedüktif yöntemleri takip etmişlerdir. Bunlara ilaveten “nedensellik” bağına diğer iktisat okullarına göre daha fazla önem vermişlerdir. Sübjektivizmi ilgilendiren psikolojik etkenleri oldukça ayrıntılı bir şekilde analiz etmişlerdir. İktisat biliminin insan davranışlarını ele alan bir bilim olduğuna inanmışlardır. Bu yüzden de çalışmalarında insan psikolojisinin önem taşıdığına söylemişlerdir.

Avusturya İktisat Okulu iktisat bilimine katkı sağlayan çok yönlü bir düşünce sistemi olarak düşünce evriminde yerini almıştır. Okul bilimsel çalışmalarında amaçlarına ulaşabilmek için; sübjektivizm, metodolojik bireycilik, praksiyoloji, spontane kurumlar, bilgi ve zaman kavramlarını kullanarak, günümüzde de hala önemini koruyan metodolojik ve teorik bir çerçeve oluşturmakta başarılı olmuştur.

Avusturya İktisat Okulu iktisadi düşünce okulları içinde, savundukları teorik ilkeleri metodolojik temele dayandırmaları, metodolojik ilkelerle mantıklı bir tutarlılık içinde ele almaları sebebiyle kendinden önceki düşünce okullarından daha farklı bir düşünce yapısıyla iktisadi düşünce tarihine yerleşmeyi başarmıştır. Avusturya İktisat Okulu iktisat bilimine birçok yönden katkı sağlamayı başaran bir düşünce sistemi olarak günümüze kadar önemini korumuş ve çağdaş iktisat okulları içinde yer almayı başarmıştır.

“Çok Yönlü Bir Düşünce Yaklaşımı Olan Avusturya İktisat Okulu: Teorisi, Metodolojisi, Felsefesi ve Temsilcileri” isimli çalışmada, Avusturya İktisat Okulu’nun iktisadi düşünceye teoriye ve metodolojiye katkıları ve temsilcileri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.

1.1. Araştırmanın Amacı

İktisat bilimi doğuşundan günümüze kadar farklı okullar ve ekolleri ortaya çıkarmıştır. Tarihsel süreçte iktisat okulları ve temsilcileri farklı teoriler ve farklı yöntemler uygulayarak iktisat disiplini içinde büyük bir bilgi birikimine ulaşmışlardır. Bu okullardan bir tanesi de Avusturya İktisat Okulu olmuştur. Düşünsel temelleri Carl Menger’le atılan bu okul, temsilcileri ve savundukları görüşleri, belli bir metodolojik temele dayandırarak okullarını kendilerinden önceki düşünce okullarından daha farklı bir yere getirmeyi başarmışlardır. İktisadi düşünce tarihine marjinal fayda, fırsat maliyeti, zaman tercihi, konjoktürel dalgalanma, girişimcilik, sübjektivizm gibi birçok konu hakkında teorik katkıda bulunmuşlardır. Bu durum Avusturya İktisat Okulu’nun iktisadi düşünce tarihinde çok yönlü bir düşünce sistemi olarak kabul edilmesine sebep olmuştur.

“Çok Yönlü Bir Düşünce Yaklaşımı Olan Avusturya İktisat Okulu: Teorisi, Metodolojisi, Felsefesi ve Temsilcileri” isimli çalışmada, bu okulun iktisadi düşünceye olan teorik katkıları, metodolojisi, yöntemi ve temsilcileri ele alınmıştır. Okulun temsilcilerinin iktisat bilimdeki önermeleri, görüşleri, biyografileri ve akademik özgeçmişleri hakkında bilgi verilmiştir. Çalışma sonuç bölümüyle tamamlanmıştır.

1.2. Araştırmanın Önemi

Avusturya İktisat Okulu, iktisadi düşünce tarihinde hem belirli bir geleneği birbirine aktarabilen iktisatçıların hem de aynı ulusa ait olması beklenmeyen temsilcilerin paylaştıkları farklı yaklaşımlar ile iktisat teorisine önemli çalışmalar sunmuşlardır. Avusturya İktisat Okulu sübjektivizm, metodolojik bireycilik, praksiyoloji, spontane kurumlar, bilgi ve zaman gibi metodolojik ilkeler sayesinde ele aldıkları konuları sistematik bir şekilde rasyonel teorik bir zemin üzerine sağlam bir metodoloji ile yerleştirmeyi başararak günümüze kadar önemini korumayı başarmıştır.

Avusturya İktisat Okulu teorileri, felsefesi, metodolojik ilkeleri, çalışmaları ve akademik özellikleri açısından iktisadi düşünceye teorik bir bakış oluşturarak literatüre yeni bir atıf kaynağı sunması araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

1.3. Araştırmanın Yöntemi

Çalışma teorik bir yapıyla ele alınmıştır. Avusturya İktisat Okulu’nun iktisadi düşünceye, bazı metodolojik ilkeler eşliğinde katkıda buldukları ifade edilmiştir. Ayrıca matematiği çok fazla tercih etmeyen ve psikolojik okul olarak tanımlanan bu iktisadi düşünce okulu temsilcileri sadece açıklayıcı amaçlarda matematiği kullanmışlardır. Soyut ve dedüktif yöntemlerini kullanarak nedensellik bağı ile daha fazla ilgilenmiş, sübjektivizm ile alakalı psikolojik etkenler üzerinde daha fazla durmuşlardır.

1.4. Araştırmanın Sonucu

Avusturya İktisat Okulu'nun temsilcilerinin yapmış oldukları bilimsel çalışmaların hepsi iktisat bilimine katkı sağlayan çok yönlü bir düşünce sistemine sahip olduğu, yayınlarının güncelliğini hala koruduğu, sağladıkları teorik ve metodolojik desteklerin iktisat disiplinine büyük bir bilgi birikimi sağladıkları görülmüştür.

Avusturya İktisat Okulu, iktisadi düşünce temellerini iktisat bilimine sağlıklı bir şekilde yerleştirmek için yoğun çaba sarf etmiştir. Bunu yaparken iktisat teorisini daha sağlıklı bir şekilde analiz etmeye çabalamışlardır. Ayrıca metodolojik olarak iktisat biliminde marjinalist devrimi önemli bir noktaya getirerek zaman, praksiyoloji, metodolojik bireycilik, kendiliğinden oluşan düzen, fırsat maliyeti, marjinal fayda kavramlarını piyasa düzenine eklemesiyle kendinden önceki iktisadi düşünce okullarından daha farklı bir düşünce yapısıyla iktisadi düşünce tarihinde yer almayı başarmış oldukları görülmektedir.

2. Literatür

Avusturya İktisat Okulu ile ilgili yapılan literatür taramasında Turan Yay tarafından hazırlanan "Avusturya İktisat Okulu'nun Tarihsel Gelişimi ve Metodolojisi" isimli çalışma ve Coşkun Can Aktan tarafından hazırlanan "Yeni İktisat Okulları" isimli çalışma dikkat çekmektedir. Çalışmalar, Avusturya İktisat Okulu konusunda yapılacak çalışmaların dikkate değer bir şekilde artırılmasını amaçlamaktadır. Literatür taraması sırasında incelenen çalışmaların Avusturya İktisat Okulu'nun tarihsel süreci, gelişimi, metodolojik ilkeleri ve temsilcileri ile ilgili çalışmalardan oluştuğu görülmektedir. "Çok Yönlü Bir Düşünce Yaklaşımı Olan Avusturya İktisat Okulu: Teorisi, Metodolojisi, Felsefesi ve Temsilcileri" isimli makale çalışmasında literatür taraması yapılarak bu çalışmanın teorik anlamda daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilebilmesi amaçlanmıştır.

Konu ile ilgili literatür taraması dikkate alındığında Avusturya İktisat Okulu ile ilgili teorik ve analitik çalışmaların az olması sebebiyle literatür eksikliği göze çarpmaktadır. Avusturya İktisat Okulu'nun çok yönlü bir okul olması sebebiyle diğer iktisadi düşünce okullarıyla ilgili konu başlıklarında olaylara karşılaştırılmalı perspektifte bir değerlendirme fırsatı sunması yönünden önemli olduğuna ve bilimsel literatüre teorik anlamda farklı bir atıf kaynağı olacağına inanılmaktadır. Avusturya İktisat Okulu alanındaki diğer çalışmalar Murray Rothbard, Israel Kirzner, Ludwig von Mises, Friedrich von Wieser, Joseph Schumpeter, Friedrich A. Hayek, Turan Yay, Coşkun Can Aktan, Efe Baştürk, Kazım Sarıçoban, Güner Koç AYTEKİN, Peter G. Klein gibi birçok araştırmacının yapmış oldukları çalışmalardır.

"Çok Yönlü Bir Düşünce Yaklaşımı Olan Avusturya İktisat Okulu: Teorisi, Metodolojisi, Felsefesi ve Temsilcileri" isimli makale çalışmasında önce iktisat bilimi ve yöntemi açıklanacak, sonrasında Avusturya İktisat Okulu'nun tarihsel gelişimi, temsilcileri ve metodolojik ilkeleri teorik olarak verilecektir. Çalışma sonuç bölümüyle tamamlanacaktır.

3. İktisat Bilimi

İktisat bilimi kavramı kullanılmaya başladığından beri iktisadın nasıl bir bilim olduğu tartışılmaktadır. Bu tartışma özellikle iktisat felsefesi ve iktisat metodolojisi çalışmalarında öne çıkan konular olup çalışmaların daha çok bu konulara cevap veren içeriklerden oluştuğu görülmektedir. Çalışmalar iktisat metodolojisi ve felsefesini araştırmalarında yönlendirmesi açısından önemli olmuştur (Eren, 2018:94). İktisat tarihi açısından incelendiğinde iktisat ile ilgili ilk önermelere Antik Yunan filozoflarıyla karşılaşıldığı görülmüştür. Antik Yunan'da ekonomi kavramına karşılık gelen 'iktisat' kavramının en bilinen anlamı, bir evin mal varlığını idare etme yöntemi şeklinde olduğu görülmüştür. O dönem sadece kısıtlı bir alan için ifade edilen iktisat kavramı, günümüzde geniş perspektif de değerlendirilmektedir. Bunun temel nedeni ihtiyaç olgusuna dayandırılmasıdır. İhtiyaçların tarihsel zaman ile dönüşüme uğraması iktisat biliminin evrilmesine sebep olmuştur. Tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar geçen süre de insan ihtiyaçlarında hem niteliksel hem de niceliksel bakımdan farklılıklar görülmüştür. Bu farklılıklar, insanların içindeki istek ve sahip olma isteklerinden kaynaklanmıştır. Bu durum iktisat biliminin inceleme alanının da genişlemesine sebep olmuştur (Turan vd.,2015: 894).

İktisat bilimi bireylerin ihtiyaçlarının sınırlı kaynaklarla nasıl karşılanacağını araştıran bir yapıdır. Bu yüzden iktisat biliminin var olması insan ihtiyaçlarının varlığıyla yakından ilgilidir. İnsanlar doğuşlarıyla birlikte bazı ihtiyaçları arzular ve bunları gidermek için çeşitli araçlar ararlar. İhtiyaçların sınırsız olması ve kaynakların kıt olması iktisat biliminin konularını da belirlemektedir. Üretim, mübadele ve gelir aktarımı ise bu konuların bazıları olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna bağlı olarak iktisat bilimi, üretim güçlerinin ve bunlar tarafından belirlenen üretim şekli ve sonuçlarının bütününe inceleyen bir bilim dalı olarak ifade edilmektedir. Bir diğer deyişle, evrende mevcut kaynakların kıt olması ve insan ihtiyaçlarının sonsuz olması iktisat biliminin ortaya çıkışının temel nedeni olarak gösterilmektedir. Kıtlık ve sonsuz ihtiyaçlar insanların mallar arasında tercih yapmasına neden olmaktadır. İktisat bilimi bu iki kavram arasındaki ilişkiyi incelemektedir (Kuyucuklu,1982:1). İktisat bilimi ve metodolojisi ile ilgili yapılan çalışmalarda iktisat biliminin ne olduğu, neyi ifade ettiği konuları da bu sebeple önem kazanmıştır. Bunun

üzerine birçok iktisatçı bu konuyla ilgili açıklamalarda bulunmuşlardır. Lionel Robbins iktisadi, alternatif kullanım yeri olan kıt kaynaklar ile insan ihtiyaçları arasındaki araç-amaç ilişkisi şeklindeki insan davranışlarını analiz eden bir bilim dalı olarak tanımlamıştır. Fakat bu tanımlama Lange tarafından eleştirilmesine sebep olmuştur. Lange tüm iktisadi bilgi, ilişki ve süreçleri insan-eşya ilişkileri ile sınırladığı ve sosyal ilişkileri araştırma dışı bırakan böyle bir sınırlamanın iktisadi sosyal bir bilim olmaktan çıkardığı üzerinde durmuştur (Durusoy, 2008:9). Robbins iktisadın konusunun sınırsız olduğunu savunmuştur. Bu durum iktisadın kesin bir tanımının yapılamamasına sebep olmuştur. İktisat biliminin tanımlanamazlığı tartışmaları üzerine Viner'in "iktisat, iktisatçıların ortaya koyduklarından ibarettir" ve Knight'in "iktisatçı iktisat bilimiyle ilgilenen kişidir" sözleri de bu ilişki adına yapılan diğer yorumlar olmuştur (Kök ve Şimşek,2012:10).

Antik Yunan çağının gözde düşünürleri öne sürdükleri fikirlerle iktisadın tanımlanmasına öncülük ederken, sonrasında Skolastikler iktisadi yapıyı şekillendirerek iktisat bilimi düşüncesinin, ilk bilimsel ve kapsamlı tanımına giden yolu açmışlardır (Candan ve Hanedar,2008:56). Artan toplumsal sorunlar ve çözümleri acil bir ihtiyaç haline gelerek, araştırmayı ve düşünsel birikimin artmasına, iktisadi felsefeden ayırarak bağımsız bir bilim haline getiren iktisat bilimi Adam Smith'le tanışmıştır (Buğra,2016).

Adam Smith'in 1776 senesinde yayınladığı ünlü eseri "Ulusların Zenginliği" ile iktisat bilimi ortaya çıkmıştır (Yılmaz Genç ve Çağlayan, 2017:668). Bu çalışma Adam Smith ve döneminin bilimsel araştırma aşamaları izlenerek yazılan en kapsamlı iktisat eseri olarak kabul edilmektedir (Turan vd., 2015:894-895). Bu eserde ilk defa iktisat ile ilgili problemler saptanmış ve bu problemlere yönelik iktisadi politikalar sunulmuştur. Bu sebeple, 1776 yılı iktisat biliminin dönüm noktası olarak kabul edilmiştir. Böylece Adam Smith iktisadi analizin en önemli düşünürlerinden biri olmayı başarmıştır. Adam Smith ve "Ulusların Zenginliği" çalışması iktisat biliminin sosyal bir bilim olarak tanımlanmasına, iktisat ile ilgili bilgilerin daha bilimsel yöntemlere dayalı olarak analiz edilmesine, tutarlı ve düzenli iktisadi önermelerle çalışmalar yapılmasına, iktisadi düşüncenin gelişmesiyle birlikte iktisatta yöntem konularının ön plana çıkmasına sebep olmuştur. Bununla birlikte sosyal bir felsefe gibi çalışmalarında temelini oluşturarak sosyal bilimlerin içerisinde disiplinler alanını en erken belirleyen ve kendi disiplininin geçerliliğini elde eden bir dal olarak kendini ispatlamıştır (Tomanbay,2019:33-40).

İktisadın bir bilim dalı olmadan önce de insan yaşamına girdiği görülmüştür. İktisat bilimi insanın iktisadi davranışlarını açıklamaya ve bu davranışlarla ilgili politika önerilerinde bulunmaya çalışmıştır. Bununla birlikte iktisat kavramı, iktisadi düşünce okullarının da etkisiyle zaman içerisinde bilim olma özelliği kazanmış ve bilimsel lügatlarla

girmeyi başarmıştır (Karagöl, 2017: 94). İktisat bilimi 18. yüzyılla birlikte yetkinleşmiştir. Başta Sanayi Devriminin sebep olduğu etkiler, hemen sonrasında sosyal ve doğa bilimlerinde birçok önemli gelişmelere sebep olmuştur. Diğer bilimlerde meydana gelen gelişmelerle birlikte teknolojik gelişmelerin artması küreselleşme sürecinin hızlanmasına ve toplumsal yapının değişmesine sebep olmuştur. Toplumsal yapıda görülen bu değişiklikler beraberinde iktisadi yapıyı da değiştirmiştir. İktisadi ilişkiler gelişmiş ve daha farklı iktisadi problemlerle karşı karşıya kalınmıştır. Giderek artan iktisadi problemler ve yeni çözüm yolları, kullanılan yöntemler ve hipotezlerini değiştirmeye başlamıştır. Bu farklılıklar tarihsel süreçte değişerek sonraki dönemlerde birçok "İktisat Okulunun" ortaya çıkmasına sebep olmuştur. İktisat Okulları birbirlerine olumlu yaklaşımları ve olumsuz yaklaşımları dikkate alınarak dört sınıfa ayrılmıştır (Tomanbay,2019:41):

- Politik İktisat Okulları (Klasik İktisat Okulu Öncesi ve Klasik İktisat Okulu),
- Neoklasik iktisat Okulları (Anglo-Amerikan Neoklasik Okulları, Kıta Neoklasik Okulları),
- Heterodoks İktisat Okulları
- Tematik Okullar.

Politik iktisat okulları, araştırmalarını bilimsel yöntemlerle gerçekleştiren ve bilim özelliğine sahip ilk iktisat okulu olarak kabul edilmektedir. Bu iktisat okulu, Antik Yunan'dan Neoklasik iktisada kadar geçen süreçte farklı düşünürler tarafından iddia edilen iktisadi düşüncelerden oluşmaktadır. Politik iktisat okulları genel olarak bölüşüm, ticaret, üretim gibi iktisadi eylemler sonucu meydana gelen anlık problemlere çözüm yolu için üretilen iktisadi düşünceleri içermektedir. Politik iktisadın politik felsefe ve sosyal teori olarak tanımlanması aslında ortaya çıkış şartlarıyla alakalıdır. Politik iktisadın ortaya çıkışı oldukça karışık bir süreçtir. Tarihsel süreçte Merkantilizm ve ortaya çıkardığı iktisadi gelişmelerin bir sonucu iken diğer yandan da 17. ve 18. yüzyıldaki Bacon'dan Hume'a Avrupa felsefi düşüncesiyle ilgili olmuştur. Ticaret dengesi fiyatlardaki dalgalanmaları, çift taraflı muhasebe kayıtları, dünya ölçeğinde ekonomik ve finansal hegemonyanın kurulması gibi merkantilist dönemdeki gelişmelerle gerçekliğin farklı şekillerde algılanması, bilişsel tecrübenin kabul görmesi ve metodolojik kesinliğin tartışılması gibi pratik ve deneysel bilgilerin politik iktisadın gelişimine büyük katkıları olmuştur. Bu açıdan bir bilim olarak politik iktisadın ortaya çıkışı, piyasanın işleyişi ve yine piyasanın doğal düzeni olarak anlaşılmasıyla yakından ilgili olmuştur." Bu durum politik iktisadın ve temsilcilerinin disiplinler arası çalışma ve kamu alanına yönlendiren sosyal bir bilim özelliğini neden temsil ettiklerini açıklamaktadır (Levent, 2019:253-254).

Günümüzde iktisat kavramı denildiğinde akla Neoklasik iktisat gelmektedir. İktisat literatüründe Neoklasik iktisat terimleri ve içeriği hakkında zaman zaman kavram karmaşası yaşanmaktadır. Neoklasik iktisat teriminin farklı dönemleri, düşünürleri ve özellikleri kapsayacak şekilde kullanıldığı görülmektedir. Bazı iktisatçılar bu kavramı, klasik ekonomi politik ile hem süreklilik hem de farklılık anlamında incelerken, diğer grup ise içsel tutarlılığı dikkat çekmekte ve Neoklasik olduğu öne sürülen analitik özellikleri sınıflandırmaya çalışmaktadır (Bilir,2018:659). Neoklasik iktisadi görüşün hakim olduğu bu sınıftaki okullar Ana Akım İktisat Okulları olarak da ifade edilmektedir (Erkan, 2016:27-28). Neoklasik Okul'un iktisadi görüşünün temelini, Carl Menger, Leon Walras ve William Jevons'un aynı zaman içerisinde birbirlerinden bağımsız olarak geliştirdikleri marjinalist devrim oluşturmaktadır. Neoklasik iktisat okulları, üretim, tüketim, büyüme ve bölüşüm gibi temel iktisadi problemler üzerine çalışarak bu çalışmalarını analizler çerçevesinde gerçekleştirmişlerdir (Savaş, 2007: 13). Neoklasik iktisat teorisi çeşitli katkılarla Keynesyen Devrim olarak tanımlanan sürece kadar varlığını devam ettirmiştir.

İktisadi kriz dönemleri çoğu zaman hükümetlerin ekonomi yönetimlerinin yanı sıra bir bilim olarak iktisadın doğasının da sorgulanmasına sebep olmaktadır. Ana Akım iktisatçılar hükümetlerin yaklaşan krizleri anlamakta becerikli olmadıklarına inanırken Ana Akım dışı (heterodoks) iktisatçılar ise mevcut durumuyla iktisadın kendisinin ve bu iktisat öğretiminin gerçek dünya meselelerinden uzaklaştığı için kriz doğurduğunu ve bundan ötürü krizin Ana Akım iktisada ilişkin olduğunu düşünerek duruma daha teorik açıklamalar getirmişlerdir. (Levent, 2019:252). Bu okullar 1960'lı yıllarda Ortodoks yaklaşıma karşı çıkmaları sebebiyle Heterodoks iktisat olarak adlandırılmıştır. Heterodoks iktisatçılar iktisadın diğer bilimlerle olan ilişkisinden yararlanarak iktisat biliminin sınırlarını, araştırma alanlarını ve yöntemini daha farklı belirlemişlerdir. İktisat biliminin sınırlarını genişleterek ona sosyoloji, antropoloji, psikoloji, siyaset ve tarih ilminden çıkarımlar yapmaya yönelmişlerdir (Güngör,2014:1). Heterodoks iktisadi düşünce okulları böylece daha dengeli bir iktisat modeline ulaşabilmek, iktisadın toplumla bütünleşmesini sağlamak ve daha disiplinler arası bir bilim haline gelmesine öncülük etmiştir.

Son dönemlerde iktisat bilimine Tematik Okulları da dâhil olmuştur. Bunun sebebi, teknoloji ve inovasyonla birlikte iktisadi yaşamda giderek karmaşıklaşan yapılarda yeni yeni okullar iktisat okulu olarak kabul edilmiştir. Tematik Okullar, Politik iktisat okulları, Neoklasik iktisat okulları ve alternatif okullardan daha farklı yöntemleri, araçları, hipotezleri kullanmışlardır. Literatürde "oyun kuramı", "konjonktür kuram" ve "ekonomik kalkınma" gibi belirli

iktisadi konular üzerine çalışmalar yapmışlardır (Tomanbay,2019:43).

Tarihin ilk dönemlerinden günümüze kadar geçen süreç içerisinde farklılaşarak evrilen iktisat bilimi, sürekli olarak yeni arayışlara ve yeni düşünce sistemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Aktan,2018). Bu yeni düşünce sistemleri sadece iktisat ile değil diğer bilim dalları ile de yakından ilişkilidir. Bu sebeple son dönemlerde iktisat bilimi oldukça fazla interdisipliner bir bilim olarak kabul edilmektedir. Ayrıca iktisat biliminde bir diğer önemli konu ise, yöntem ve metot kavramlarıdır. İktisat teorisi ile iç içe olan yöntem bilimi, bir iktisatçının ileri sürdüğü teori ve bilgilerin ilkelerini sorgulayan bir bilim dalıdır. Bu amaçla iktisat bilimi, iktisat teorisi ve yöntem bilimi temellerine dayandırılan sosyal bir bilim dalı olarak kabul edilmektedir (Pehlivanoğlu ve Şenveli, 2019:196).

4. İktisatta Yöntem

Bilimsel alanın en önemli tartışmalarından bir tanesi bilim dallarında yöntem ve yöntem bilim konularıdır. Bu iki kavram bilimsel düşünceye anlam kazandırmaktadır. Disiplinlerin bilim felsefesi ile ilgili konulara yeterli ilgiyi göstermemesi sebebiyle yöntem ve yöntembilim konuları ile ilgili çalışmalar hak ettiği yere gelememiştir. Sosyal bilimlerin en gözde alanlarından biri olan iktisat bilimi de aynı problemlerle karşı karşıya kalmıştır. İktisadın yöntem ile ilgili problemleri gerçekte iktisat biliminin tamamlanması ile ilgili olmaktadır. İktisat biliminin henüz diğer sosyal bilimlerden ayrılması konusu netleşmemiştir. Genel anlamda sosyal bilimler bilimsel yöntem çerçevesinde sosyal gerçeklik ile ilgilenmektedirler. Böyle olunca iktisat biliminin ya sadece alan veya yöntem ya da her ikisi açısından da ayrıştırılması gerekmektedir. İktisat bilimi üzerine birçok düşünür farklı tanımlamalarda bulunmuştur. Tanımlar sonucunda kıtlık ve seçim kavramlarının önem kazandığı görülmektedir. Hemen sonrasında iktisadın amacı nedir, iktisat bir bilim midir soruları tartışılmaya başlamıştır (Kutlu,2010; Kök ve Şimşek, 2012).

İktisadın bir bilim olup olmadığı sorusu iktisatta yöntem konusunda çalışma yapanların önem verdikleri araştırma konularının başında gelmektedir. İktisat bilimindeki temel görüş, iktisadın pozitif bir bilim olduğu yönündedir. Bununla birlikte iktisat biliminde doğal bilimlerde kullanılan yöntemlerin izlenilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Eren,2018:94). İktisadın bir bilim olarak araştırılmasında dikkat edilmesi gereken önemli noktalar bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde ifade edilmektedir (Karagöl,2017:94):

- Pozitif ve normatif iktisat ayrımı tartışmasıdır. Pozitif iktisat, mevcut iktisadi olaylar ve davranışlar üzerine yoğunlaşırken; normatif iktisat, iktisadi olayların nasıl olması gerektiği konusunda alternatiflere dikkat

çekmektedir.

- Ortadoks-heteredoks ayrımıdır. Ortadoks iktisatçılar gelir dağılımı, üretim faktörlerinin tahsisi, ekonomik büyüme ve ekonomik istikrar gibi konularla ilgilenirken; heteredoks iktisatçılar iktisat biliminin sınırlarının genişletilmesi ve disiplinlerarası ilişkiden söz eder. Bu sebeple iktisadın bir toplum bilimi olduğuna dikkat çekmektedir.

- İktisat bilimi, insanı ilgilendiren felsefe, fizik, psikoloji, edebiyat, matematik, tarih, siyaset bilimi ve hukuk gibi farklı bilim dallarıyla yoğun bir etkileşim içine girdiği ifade edilmektedir.

İktisat bilimi, doğal bilimlerinde olduğu gibi kesin bir yargıya ve neden-sonuç ilişkisine dayandırılmamaktadır. Bu durum iktisadi problemler hakkında araştırma yapılırken birbirinden farklı yöntemlerin tercih edilmesine ve farklı teorilerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Atar vd., 2018:176). İktisadi düşünceye temel ilkeler üzerine olan çalışma yöntemleri iktisat metodolojisi olarak tanımlanmaktadır. İktisat metodolojisinde çalışma yöntemleri bilimsel yöntemler sayesinde devam ettirilmektedir. İktisadi metodoloji farklı farklı yöntemlerin hem teorik hem de sistematik yönlerini bilimsel olarak açıklamaya çalışmaktadır. Bilimsel yöntem farklı şekillerde tanımlanmaktadır. Yöntem kavramı, bir amaca erişmek için izlenen yol, strateji ve prosedür olarak tanımlanmaktadır (Kutlu,2010:94). Bu kapsamda, var olanın bilgisi üretilirken yöntem faktörüne duyulan ihtiyaçta açıktır. Öte yandan, bütün bu üretimleri gerçekleştiren insanın kendi varlığı üzerine düşünebilme becerisi de yöntemin varlığını göstermektedir. Böylece, insanın 'kavramsız bilgisi' olarak ifade edilen bilinç zihinsel bir yönetime dönüşmekte ve söz konusu dinamığın çeşitliliği artmaktadır. Yöntem çeşitliliğinin artması sonucunda, var olanla kurulan ilişki yöntemin üretilen bilginin disiplinini belirlemektedir. Böylece yöntem kavramı iki taraflı (teorik ve pratik) ve dört düzeyden (var olma, düşünme, dile getirme ve uygulama) oluşan bir yapı olarak ifade edilmektedir. Buna bağlı olarak var olmanın düzeyi ontolojinin, düşünmenin düzeyi epistemolojinin, dillendirmenin düzeyi iletişimin ve uygulamanın düzeyi de bilimin konusunu oluşturmaktadır. Dolayısıyla yöntemin tüm düzeyleri doğrultusunda felsefe, sanat ve bilim üretilmektedir. Bilimsel çalışmalar amaçlarına ulaşabilmek için yöntem kavramından hareket etmişlerdir. Yöntem, "bilimsel bilginin elde edilebilmesi için uyulan genel genel kurallardan meydana gelmiştir. Bilimsel yöntem olgusal özellikli soruna odaklanmanın, bilimi üretebilmenin bilinen en güvenilen sistemi olarak görülmektedir. Bilimsel yöntem, tümevarım ile tümdengelim yaklaşımlarının bir sentezidir. Yöntembilim kavramı, yöntem sözcüğünden gelmekle birlikte kelime olarak "yöntemin bilimi" olarak ifade edilmektedir. Bu kavramın en genel tanımı ise, bilimsel gerçeklere ulaşmak

için izlenilmesi gereken yöntemleri inceleyen bilim dalı şeklindedir (Kaymakçı,2010:96-97). Diğer bir deyişle, yöntembilim, "bilimin savunma mantığıdır" (Eren,1992:5).

Yöntembilim, bilimsel çalışmalarını şekillendirerek tercihler ve teoriler üzerine kurulan değer yargılarını yansıtırken, değişik yöntem tercihleri de ortaya çıkarmaktadır. Bu farklılıklar iktisadi düşünce içerisinde farklı iktisat okulların ortaya çıkmasına neden olmaktadır. İktisat okulları, iktisadi yapının iç ve dış dinamiklerini dikkate alarak yeni yöntemler ortaya çıkarmaktadır. Bu süreç sonunda da iktisat disiplini için büyük bir bilgi birikimine ulaşarak toplumsal yaşamda dinamikleşen ve karmaşık duruma gelen birçok iktisadi yöntem sorununa cevap bulmaya çalışmışlardır. Ayrıca tarihsel süreçte iktisadi düşünürlerin olaylara bakış açılarını temellendiren yöntemleri de farklılık göstermiştir. Bu farklılıklardan bir tanesi de Avusturya iktisat okuludur.

5. Avusturya İktisat Okulu

. İktisadi düşünce tarihi açısından iktisadi düşünce okullarının tanımlanması oldukça önemli bir konu olmuştur. Belli bir düşünceyi savunan birçok iktisatçının bir araya gelmesi, düşüncelerini sistematik bir şekilde yoğunlaştırmaları, bilimsel destek görmeleri şeklinde yapılan ve rasyonel teorik zemin oluşturan unsurlar okulların oluşmasını şekillendirmiştir. Avusturya İktisat Okulu'da marjinalist devrimin öncü isimlerinden olan Carl Menger tarafından kurulan bir iktisadi düşünce okuludur. Menger'in kaleme aldığı "İktisadın İlkeleri" adlı eserinin yayınladığı 1871 yılı okulun kuruluş yılı olarak gösterilse de, okulun düşünce temellerinin net bir tarih verilmemle birlikte Aristo'ya kadar dayandığı düşünülmektedir (Durmaz,2019:3).

Avusturya İktisat Okulu'nun başlangıç tarihi hakkında tartışmalar yapılmış olsa da, 1870'li yıllara gelindiğinde Viyana, Avrupa'nın en önemli bilim merkezlerinden biri olarak tanımlanmıştır (Küçükakay,2019:559-560). Viyana'nın iklimi, coğrafi konumu ve diğer Kıta Avrupa'sı şehirleri ile olan bağlantısı verimli ve düzenli gelişmesine sebep olmuştur. O dönemlerde Viyana, Avrupa'nın kültürel, politik ve entelektüel bir merkezi haline gelmiştir. Yüzyıllar boyunca, Habsburg Hanedanı'nın egemenliğindeki Avusturya-Macaristan İmparatorluğu bu şehre ayrı bir önem vererek gelişmesi için gerekli olan tüm sosyal ortamı sağlamıştır. Viyana bu dönemde dünyanın en yaratıcı müzisyen, bilim insanı, iktisatçı ve filozoflarının bir kısmını etkilemiştir. Ayrıca Beethoven, Mozart, Schubert, Strauss gibi dünyanın en ünlü müzisyenleri ile Freud, Sigmund ve Wittgenstein gibi ünlü filozoflar bu şehri üs olarak kullanmayı tercih etmişlerdir (Skousen,2009:194).

Bu tarihi ve çevresel ortam bazı gelişmelerin ortaya çıkmasına neden olmuştur. 19.yüzyılın son dönemlerine gelindiğinde Carl Menger, Viyana Üniversitesi içinde iktisat

okulunu kurmuştur. Bu kuruluş, içinde bulunulan atmosferin resmileşerek, iktisat alanında bir düşünce okulu olmasının ilk adımını oluşturmuştur. Bu tarih itibarıyla, Menger'in öncülüğünde pek çok bilim adamı bu okula yönelirken, genç Avusturyalılar da kendilerini ifade edebilecek bir bilim ortamına kavuşmuşlardır (Küçükkalay,2019:559-560). Ana Akım dışı iktisadi düşünceye bağlı bir okul olan Avusturya iktisat okulu aynı zamanda Walrasçı olmayan iktisat okullarının en önemlilerinden biri olarak ifade edilmektedir. Carl Menger “İktisadın İlkeleri” eseri ile Avusturyacı geleneğini, düşüncesini, ilkelerini ve metodolojisini oluşturan unsurlarına rehberlik ederek Avusturyacı geleneğini başlatmıştır (Klein,1999:188). Okul yaptığı analizlerin hepsinde iktisadi problemlerin psikolojik yönünü inceler ve nihai fayda kavramını ele alır. Bu sebeple Avusturya Psikolojik Okulu olarak da adlandırılmaktadır.” (Sarıçoban,2012:159).

Yaşanan tarihsel süreç Menger'in farklı bir iktisat okulu kurma niyetinin dışına çıkmasına sebep olmuştur. Menger ile birlikte hem iktisat teorisi daha sağlam temellerle analiz edilmeye çalışılmış hem de metodolojik olarak iktisat biliminde marjinalist devrimin önemli bir dönüm noktası haline getirerek düşüncelerini kendinden önceki düşünce okullarından daha farklı bir düşünce yapısıyla iktisadi düşünce tarihinde yer almayı başarmıştır.

5.1. Avusturya İktisat Okulunun Tarihsel Gelişimi

İktisadi düşüncenin kendine ait bir araştırma alanı ve metodolojisi olduğu için zaman dilimi içerisinde farklı düşünürler ve bu düşünürlerin fikirlerinde görülen değişimler iktisat bilimi açısından önem kazanmıştır. Her düşünür iktisadi yapının iç ve dış dinamiklerini dikkate alarak yeni teoriler, modellemeler ve kavramlar ortaya çıkarmıştır. Bu süreç sonunda da iktisat disiplini için büyük bir bilgi birikimine ulaşarak toplumsal yaşamda dinamikleşen ve karmaşık hale gelen birçok iktisadi soruna cevap bulmaya çalışmışlardır. Ayrıca tarihsel süreçte iktisadi düşünürlerin olaylara bakış açılarını temellendiren metotlar, hipotezler ve çözüm araçları da farklılık göstermiştir. Bu farklılıkların halen devam etmesi görünürde birçok iktisadi düşünürün okurken karşımıza çıkmasına neden olmuştur. Bunlardan bir tanesi de Avusturya iktisat okuludur.

Avusturya İktisat Okulu'nun temelleri Carl Menger (1840-1921) tarafından ortaya atılmıştır. Menger “İktisadın İlkeleri” kitabı ile Avusturyacı geleneğin gelişimine rehberlik eden yöntem ve ilkeleri ortaya koymuştur (Klein,1999:188). Bu nedenle Menger'in kitabını yayınladığı 1871 yılı Avusturya İktisat Okulu'nun kuruluşu olarak kabul edilmektedir (Mises, 2003: 1). Ancak kitapları Nazilerin işgali sırasında kaybolan ve yıllar sonra bulunan Mises, 1871 yılında yalnızca Menger'in olduğunu, eğer bir okuldan bahsedilecekse kesinlikle buna Wieser ve Bawerk

gibi isimlerinde dâhil olması gerektiğini ileri sürmektedir (Küçükkalay,2019:560). Bu durumu Ludwig von Mises şu şekilde ifade etmektedir (Mises,2003:1) ;

Avusturya İktisat Okulu olarak bilinen şey, 1871'de, Carl Menger Grundsätze der Volkswirtschaftslehre adı altında ince bir cilt yayınladığında başladı... [1870'lerin] sonuna kadar “Avusturya Okulu” yoktu. Yalnızca Carl Menger vardı.

Avusturya İktisat Okulu ‘insan eylemde bulunur’ önermesi ile iktisadi açıklamaya çalışmaktadır. Fakat söz konusu insanların eylemleri rasyonel ya da irrasyonel gibi bir ayrıma tabi tutulmamakta, sadece amaçlı insan eylemleri çatısı altında birleştirilmektedir. Avusturya İktisat Okulu için amaçların ötesinde araçlar daha büyük bir öneme sahiptir (Callahan, 2004:25). Bu kapsamda iktisadın konusu “amaçlı insan faaliyeti ve sonuçları”, analizin temeli ise “metodolojik bireycilik” olarak ifade edilmektedir (Durmaz,2019:3-4).

Avusturya İktisat Okulu, sübjektif değer teorisi ile piyasanın insan eylemlerine göre şekilleneceğini ifade etmektedir. Burada söz konusu insan eylemi, çok sayıda bireyin birbirinden bağımsız olarak gerçekleştirdiği davranışları kapsamakta ve genellikle tahmin edilemeyen bir doğal düzen kurmaktadır (Klein,1999:188). Piyasanın insan eylemlerinin sonucunda ortaya çıkması, Avusturya İktisat Okulu'nun iktisadi tanımlarken kullandığı “insan eylemde bulunur” ifadesi ile ilişkilendirilmektedir. Aynı zamanda insan eylemlerinin sadece piyasayı değil tüm sosyal kurumların oluşumunda da etkili bir rol üstlendiği kabul edilmektedir (Durmaz,2019:3). Hortwitz (2011:96) bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

Menger'in teorisi değer biçmenin bireylerin sübjektif algulamalarından doğduğu kavramıyla başlar ve bütünüyle sosyal bir kurumun doğmasıyla neticelenir.

Avusturya İktisat Okulu değer olgusu ile birlikte sermayeyi öne çıkarması bakımından da Ana Akım iktisat okullarından ayrılmaktadır. Menger'in önemli takipçilerinden Eugen von Böhm-Bawerk sermaye ve faiz teorisinin geliştirilmesi üzerine yaptığı çalışmalar ile dikkat çekmektedir (Yay, 2004: 3). Sermaye malları arasında ikame ve tamamlayıcılık ilişkisi olduğu kabul edilmektedir. Bununla birlikte pozitif yatırımlar yapılmasına rağmen sermaye stokunun sabit kaldığı görüşü reddedilmektedir. Avusturya İktisat Okulu'na mensup iktisatçılar üretim sürecini, belirli eylemlerle ilişkili çıktılarının sonraki eylemlere girdi olarak katıldığı bir dizi işlem olarak değerlendirmektedir. Böylece sermaye mallarının birbirleri arasındaki ilişkiyi açıklamaktadır. Sermaye malları arasındaki ilişkide birinci derecede tüketici malları yer almaktadır (Callahan,2004:125). Avusturya İktisat Okulu'nda yer alan sermaye malları arasındaki ilişki dolambaçlı üretim yöntemi olarak ifade edilmektedir (Klein,1999:186). Üretimi zaman

alan bir olgu olarak kabul eden Avusturya İktisat Okulu, zamanı analizlerinde dinamik olarak kullanmaktadır. Sermayeyi parasal ve değer boyutu olmak üzere iki farklı şekilde değerlendirmektedir. Değer boyutu parasal ifade edilirken, zaman boyutu üretim araçlarının kullanılmasından nihai mala erişene kadar geçen süre olarak tanımlanmaktadır. Üretim zaman alan bir süreç olarak ifade edilmektedir. Bu yüzden üretim faktörleri gelecekte satılmaları halinde değer kazanacak nihai malın üretimi için bugünden ayrılmaktadır (Durmaz, 2019:6).

Avusturya İktisat Okulu'nun ilk temsilcileri subjektif değer, sermaye, faiz teorisi gibi konularda çalışmalar yapmıştır. Sonraki dönem temsilcilerinin çalışmaları ise genel olarak konjonktürel dalgalanmaları tanımlamaya yönelik olmuştur. 20. yüzyılın başında okulun temsilcilerinden olan Ludwig von Mises ve Friedrich A. Hayek, konjonktürel dalgalanma teorisinin gelişiminde önemli bir rol oynamıştır. Mises, Knut Wicksell'in kümülatif süreç olarak ifade ettiği doktrinlerine dayanarak bir endüstriyel konjonktür teorisi geliştirmiştir (Ebeling,2004:123-125). Hayek ise konjonktür dalgalanmaları açıklarken Wicksell'in parasal/kredi faiz haddinin denge faiz haddine denk olması koşulu altında ekonomideki dengesizlikleri para hacminin esnekliğine dayandırmaktadır. Bu esneklik, Wicksell'in denge koşulunu sağlayamaması ve bankaların likidite koşulları çerçevesinde şekillenmesinden dolayı konjonktürde dalgalanmalar yaratmaktadır (Yay, 1993: 100).

Avusturya iktisat okulu, zamanı değişime yol açan dinamik bir faktör olarak kabul etmektedir. Bu değişim insanların sahip olduğu bilgilerinin değişmesine veya geçerliliğini kaybetmesine sebep olmaktadır. Bu yüzden Avusturya İktisat Okulu bilginin tam olduğu görüşünü reddetmektedir (Garrison,1978:170). Tam bilginin yanı sıra tam istihdam ve ekonominin daima dengede olduğu görüşü de reddedilmektedir. Okul denge kavramını sadece ekonomiyi açıklamak kullanılan bir çıkış noktası olarak kullanmaktadır. Ekonominin daima dengede olmadığı görüşü, girişimcinin ekonomide etkili olmasına imkân tanımıştır (Kirzner,1978:74).

Avusturya İktisat Okulu ekonomiyi bir koordinasyon sorunu olarak ifade etmektedir. İktisat biliminin üretim sürecinde insanların tercihleri ile nasıl koordine edildiği ve parasal genişlemelerin bu koordinasyona nasıl etki ettiğinin araştırılması gerektiğini ileri sürmektedir (Garrison,1978:169). Ayrıca Avusturya İktisat Okulu piyasa ekonomisine yapılan devlet müdahalesine karşı çıkmaktadır. Devlet müdahalesinin girişimcilerin karar alırken kullandıkları piyasa ilişkilerinde dengesizliklere neden olduğunu ve ekonomik bozulmalara yol açabileceğini savunmaktadır (Durmaz,2019:8).

Avusturya iktisat okulu iktisat bilimine katkı sağlayan çok yönlü bir düşünce sistemi olarak kabul edilmektedir. Okul

piyasa teorisi analizine marjinal fayda, fırsat maliyeti, zaman tercihi gibi birçok önemli düşünsel katkıda bulunmuştur (Koç Aytekin, 2013:162). Avusturya İktisat Okulu ile ilgili çalışmalar sonraki iktisatçılar tarafından da devam etmektedir (Yay,2004: 5).

5.2. Avusturya İktisat Okulu'nun Temsilcileri

İktisadi düşünce tarihinde Avusturya İktisat Okulu, hem çeşitli kavramları geleneksel bir yapıyla birbirine aktarabilen iktisatçılar grubu, hem de aynı ulusal kökene ait olması beklenmeyen söz konusu iktisatçılar grubu tarafından paylaşılan farklı bir yaklaşımı ifade etmektedir (Yay ve Aktan, 2021:52). Avusturya İktisat Okulu'nun ilk temsilcileri daha çok subjektif değer, faiz ve sermaye gibi teoriler üzerine odaklanırken, sonraki kuşak temsilcilerinin çalışmaları daha çok konjonktürel dalgalanmaları açıklamaya yönelik olmuştur. Avusturya İktisat Okulu'nun temsilcilerinden Menger, Böhm-Bawerk ve Wieser kurucu kuşak olarak tanımlanmaktadır. Kurucu kuşak Avusturya İktisat Okulu temsilcilerini Mises, Schumpeter, Hayek ve Israel Kirzner takip etmişlerdir (Durmaz,2019:10).

Avusturya İktisat Okulu, Mises'in Cenevre ve New York'a; Hayek'in de Londra ve Chicago'ya gitmesiyle beraber Viyana, Okulun merkezi olma niteliğini kaybetmiştir. Bu süreçte Avusturya İktisat Okulu'nun iktisadi düşünceleri özellikle Amerika kökenli iktisatçıların göstermiş oldukları çabıyla daha ileri bir seviyeye taşınmıştır (Aktan, 2018:92).

5.2.1. Carl Menger

“Doğrudan bir genel istek ve irade olmaksızın kurumlar nasıl genel refahın oluşmasına ve gelişmesine imkân sağlamışlardır?”

Carl Menger

Avusturya iktisat okulunun iktisadi düşünce temellerini geliştiren düşünürlerin başında Carl Menger¹ gelmektedir. Carl Menger'in 1871 yılında yayınladığı “İktisadın İlkeleri” isimli kitabı Avusturya İktisat Okulu'nun ve marjinalist devrim olarak ifade edilen yeni bir dönemin başlangıcı şeklinde tanımlanmaktadır (Yay, 2004:1). Menger bu kitabını klasik iktisat öğretilerinin aksine, değer ve fiyat teorilerinden hareket ederek yazmıştır. Klasik iktisadi düşünceye mensup iktisatçılar değer üretim faktörlerinin eylemleriyle belirlendiğini öne sürerken; Menger değeri “subjektif değer” olgusu ile açıklamaktadır (Sarıçoban,2012:159).

Menger'in iktisadi görüşleri “subjektif değer teorisi” ve “metodolojik bireycilik” çerçevesinde şekillenmektedir. Menger'e göre, insanlar amaçları doğrultusunda eylemde bulunmaktadır. Bu eylemler, bireysel ihtiyaçların tatmininden hareketle bazı malların iktisadi mal sayılması ve bu mallara değer verilmesi gibi birçok konuyu da açıklamaktadır (Yay,2004:2-3). Malların iktisadi mal olarak

ifade edilmesi insanların değer algısı veya tatmin düzeyiyle ilişkili bir durum olarak kabul edilmektedir. Menger'e göre bir faktörün mal olarak değerlendirilmesi için dört ön koşulun aynı anda mevcut olması gerekmektedir. Bu koşullar aynı anda gerçekleştiğinde mal kavramından söz edilmektedir. (Menger, 2009: 1-2):

- Beşeri bir ihtiyaç
- Bireysel ihtiyaçların karşılanmasına yönelik nedensellik ilişkisi,
- Nedensellik ilişkisine dair insanların bilgisi
- İhtiyacın tatminine yönlendirmeye yetecek şekilde kontrol edilmesi

Menger'in iktisat bilimi alanına yaptığı en önemli katkılardan biri "değer teorisi" ismiyle tanımlanan üretim faktörleri değerinin oluşturulmasıyla ilgili konudur. Menger değeri, malların veya mal miktarlarının ihtiyaçlarımızın karşılanmasında ifade ettiği anlam olarak tanımlamaktadır. Menger'e göre değer malların ekonomik olup olmamasıyla ilişkili olarak da farklılık göstermektedir. Ekonomik olmayan malların kullanım değeri ve mübadele değeri bulunmamaktadır. Bu kapsamda ekonomik bir malın ekonomik olmayan bir maldan farklılaşması, ihtiyacın karşılanmasının mal miktarı ile ilişkili olmasına dayandırılmaktadır (Menger, 2009: 63-66). Örneğin, suyu bol olan bir çölde yaşamaya başlayan bir insan için bir kova suyun değeri bulunmamaktadır. Ancak çöldeki suyun kuruması halinde söz konusu insan için suyun bir damlası bile bir değer kazanacaktır. Bu durumda değer olgusu, ihtiyaç, önem derecesi ve miktardaki değişimlere göre şekil kazanmaktadır (Turanlı, 2008:157).

Menger'in iktisat bilimine yaptığı önemli katkılardan bir diğeri ise "yüksek dereceli mallar" adını verdiği üretim faktörlerinin değerinin belirlenmesidir. Menger, üretici mallarını "yüksek dereceli" ve nihai tüketim mallarını "düşük dereceli" olarak sınıflandırmıştır. Menger, üretim faktörlerinin yüksek dereceli bir mal olduğunu savunmaktadır. Buna bağlı olarak üretim faktörlerinin değerinin, üretimine hizmet ettikleri düşük dereceli bir malın değerine bağlamak koşuluyla yani atıf teorisi ile belirleneceğini ileri sürmüştür. Bu değer belirlenmesinin en temel yolu ise söz konusu üretim faktörünün üretimden çıkarılması durumunda ekonomide neden olacağı etkiyi incelemektir. Toplam üretimde yaşanan düşüşler söz konusu faktörün değerini oluşturmaktadır. Bununla birlikte söz konusu faktörün başka bir mal üretiminde girdi olarak kullanılması "fırsat maliyetini" göstermektedir (Savaş, 2007:542).

Öte yandan Menger'in fiyat teorisi konusundaki görüşleri de iktisat bilimi için yaptığı önemli katkılardan biri olarak gösterilmektedir. Menger fiyat teorisini marjinal fayda olgusuna dayanarak açıklamaktadır. Ona göre malların

fiyatlarının belirlenmesinde, insan ihtiyaçlarının önemli bir rolü bulunmaktadır (Salerno,2016:68). İnsanlar istek ve ihtiyaçlarını karşılamak için önem düzeyi düşük mallardan önem düzeyi daha yüksek mallara hareket etmektedir. Bu durum bazı malların para haline gelmesine neden olmuştur. Menger'e göre, para doğal bir süreç içerisinde ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple paranın varlığı için merkezi bir sisteme gerek duyulmamaktadır. Aynı zamanda insanların iktisadi çıkarları doğrultusundaki eylemleri de paranın doğuşunda önemli bir rol oynamıştır. Bu durum farklı zamanlarda aynı insanlar arasında veya aynı zamanda farklı insanlar arasında, paraya konu olan malların farklılık göstermesine yol açmıştır. Dolayısıyla para, insan eylem ve alışkanlıklarına dayalı doğal bir ürün olarak tanımlanabilmektedir (Menger,2007:262-263).

5.2.2. Eugen von Böhm-Bawerk

"Değeri belirleyen emek değildir; ihtiyaçlarımızı karşılayan mal ve hizmetlerin tatmin duygusudur."

Eugen von Böhm-Bawerk

Menger'e Avusturya İktisat Okulu'nu kurmada destek veren Böhm-Bawerk çalışmaları ile Avusturya İktisat Okulunun gelişimine büyük katkılar sağlamıştır. Böhm-Bawerk² özellikle "Sermaye ve Faiz" adlı kitabı ile zaman tercihi olgusunun iktisatta önemli olduğunu göstermiştir. Üretimi zaman alan bir kavram olarak nitelendirmesi onun faiz teorisini geliştirmesinde önemli bir rol oynamıştır. Bu durum iktisadi bireylerin şimdiki gelirlerini gelecek dönemdeki gelire tercih etmelerine bağlı olmuştur (Garrison, 1999:116-117). İktisadi bireylerin gelecekteki geliri tercih etmelerinin temel unsuru ise gelirin getirisine yani kar olgusuna dayandırılmaktadır (Yay,2004:3). Bu getiriye faiz olarak ifade eden Böhm-Bawerk faiz ödemesini, zamanlar arası değer farkının doğrudan bir yansıması olarak açıklamaktadır (Garrison, 1999:116-117).

Böhm-Bawerk Marksist teoriyi sert bir şekilde eleştirmiştir. Bu durum Marksist teorinin değer belirleyicisi olarak emek-zaman olgusunu kullanması yüzündendir. Emek-zaman, malın üretim sürecinde kullanılan emekten ve üretim sürecinde mala biçilen değerden oluşmaktadır. Bu mallar değeri oluşturan emek-zaman değerinden satışa sunulmaktadır. Bununla birlikte Marx'ın emek-değer teorisinde, sermaye sahibinin herhangi bir malın değerine katkısının bulunmadığı ifade edilmektedir. Sermaye sahipleri kâr olgusunun geçerli olması durumunda üretimde bulunmaktadır. Sermaye sahipleri kendisine ödenen değerden daha fazla değer üreten bir mal kullandığı takdirde kâr elde etmektedir. Kar getirisi sağlayan mal ise emek olarak kabul edilmektedir. Tüm bu etkiler Marx'ın artık değer ve sömürü olgularını geliştirmesine neden olmuştur (Bocutoğlu,2012:136-140). Marx, değeri oluşturan unsurun emek olduğunu ifade ederken, faiz ve kârı "artık değer" olarak tanımlamıştır. Artık değer teorisi, işçilerin ürettikleri

malın tamamını hak ettiklerini ileri sürmektedir. Buna bağlı olarak sermaye sahibi kâr sağlamak amacı ile ödediği işçi ücretlerini işçilerin ürettiği malların değerinden daha düşük tutmaktadır. Yani, sermaye sahipleri işçilerin emeklerini sömürmekte ve emeklerinin karşılığını onlara vermemektedir (Skousen,2009:166). Bu görüş Marx'ın sömürü teorisini oluşturmaktadır. Marx, kâr oranlarının farklı sektörler arasında eşitlenebileceğini bilmektedir. Kâr oranları tüm sektörlerde eşit olmasına rağmen emek-sermaye oranlarında değişim söz konusu ise malların sahip oldukları değerden satılmama ihtimali bulunmaktadır. Bu durum değerın sadece emekten oluşmadığı sermayenin de üretime değer katma ihtimalinin bulunduğunu göstermektedir. Marx'ın analizinde yer alan bu ikilem "Transformasyon Problemi" olarak nitelendirilmektedir (Bocutoğlu,2012:139-140).

Böhm-Bawerk'in Marksist sistemi eleştirmesinin odak noktasını faiz teorisi ve sömürü teorisi oluşturmaktadır. Marksist sistemde sermaye sahipleri işçileri sömürerek emeklerinin karşılığını onların elinden almaktadır. Bu durum tasarruf sahiplerinin bugünkü harcamalarından vazgeçerek, gelecekteki getirisi belli olmayan yatırımlara yönelmesine yol açmaktadır. Ayrıca üretimin zaman alan bir süreç olmasından dolayı tasarruf sahipleri üretilen malların getirisini beklemek zorunda kaldıklarını ifade etmekte ve kârın beklemekten doğan kayıpların telafisi olduğunu belirtmektedir. Faiz geliri ise, geleceği tercih etmenin bir getirisi veya bir ödül olarak açıklanmaktadır. Bununla birlikte işçiler bu süreçte düşük bir risk düzeyine sahipken veya herhangi bir risk ile karşılaşmazken, iş dünyasındaki sermaye sahipleri ciddi bir risk altındadır. Böhm-Bawerk işçilerin risk düzeyinin sermaye sahiplerinin risk düzeyinin çok altında olmasından dolayı kârı haklı bir kazanç olarak ifade etmektedir (Skousen,2009:2008-2009).

Öte yandan Böhm-Bawerk'in girişimcinin piyasadaki yeri konusunda ki görüşleri iktisat bilimine yaptığı önemli katkılar arasında yer almaktadır. Böhm-Bawerk, girişimcinin konjonktürel dalgalanmalar ve belirsizliğin yaşanabileceği piyasada önemli riskler aldığına dikkat çekmiştir (Aktan ve Eroğlu,2018:123).

5.2.3. Friedrich von Wieser

"Fayda, değeri belirleyen temel kaynaktır"

Friedrich von Wieser

Wieser'in en önemli çalışmalarını "Sosyal İktisat (1914)" ve "Doğal Değer (1889)" isimli eserleri oluşturmaktadır. Wieser iktisadi düşünceye marjinal fayda, ekonomik planlama ve alternatif maliyet gibi terimleri kazandırmıştır. Wieser'a göre ekonomi bireylerin kendi iç tecrübeleri ile tanımlanmalıdır. İç gözlem iktisatçının çalıştığı materyallerin kaynağını oluşturmaktadır. Sosyal iktisat çalışmasında, Wieser basit bir ekonomi olan yani tek bir

merkezi otoritenin olduğu ekonomide isteklerin tatmini çalışmasıyla başlamaktadır. Bu varsayım, Wieser'ın değiş-tokuşun olmadığı bir ekonomide değerın bileşenlerine odaklanmasına imkan sağlamıştır (Durmaz, 2019:14).

Friedrich von Wieser³ ekonominin temelini iç deneyimlere dayandırmıştır. Wieser'ın bu psikolojik eğilimi onu yöntem açısından diğer Avusturya İktisat Okulu temsilcilerinden ayırmıştır. Ancak Wieser, doğal değer ve insanlar arasında karşılaştırılabilir fayda analizi konusunda çalışmasına rağmen, sonraki dönemlerde geliştirdiği bu düşüncüyü terk etmiştir (White, 2003:11-12).

Wieser, "Doğal Değer" adlı kitabında, piyasa mekanizmasının kaynak dağılımı üzerinde yarattığı etkiyi incelemiştir. Ona göre, bir malın var olan miktarı ile marjinal faydası arasındaki bağlantı doğal değeri belirlemektedir. Wieser kitabında malların ölçülebilir bir değer taşımadığını, değerın insan ihtiyaçlarının önem derecesine göre değişebileceğini belirtmiştir. Wieser "doğal değer" olarak toplumsal faydayı ifade etmiştir. Wieser, gelir eşitsizliğinin, fiyatların var olan mal miktarı ile toplumsal fayda arasındaki bağlantıyı gösteremediğine inanmıştır. Wieser doğal düzenin sağlandığı ve düzgün işleyen bir piyasa yapısında "doğal fiyatın" oluşacağını iddia etmiştir (Aktan ve Eroğlu,2018:123-124).

Wieser, Avusturya İktisat Okulu'nun kurucusu Carl Menger'in atf teorisinin yanlış olduğuna inanmıştır. Menger, üretim faktörlerinin değerinin belirlenmesi amacıyla sözü edilen bu faktörün üretimden çıkarılması sonucunda toplam üretimde ortaya çıkacak gerilemeye dikkat çekmiştir. Böylesi bir durumda üretim sürecinden çıkarılan faktör, başka faktörlerin farklı bir malın üretiminde kullanılmasına sebep olmaktadır. Bu yüzden üretim sürecinden çıkarılan faktörün değeri, eski mal ile yeni mal değeri arasındaki farklılığa göre belirlenmektedir. Wieser bu durumu sözü edilen faktörün aşırı değer kazanmasına neden olmaktadır. Wieser üretim faktörlerinin değerini, söz konusu faktörün miktarı artırıldığı zaman sağlayacağı üretim fazlası olarak ifade etmiştir (Sarıçoban,2012:161).

Wieser piyasa ekonomisi ilkelerinin temel olduğunu ve kuralların piyasa mekanizmasında belirleyici olduğunu belirtmiştir. Bununla birlikte piyasa da devletin önemli bir rol oynadığını ve sosyal görevler üstlendiğini savunmaktadır. Wieser devletin, toplam fayda açısından yüksek mallar üretmesi, toplumsal düzeni sağlaması, zayıf koruması gibi sorumluluklar alması gerektiğini belirtmektedir (Aktan ve Eroğlu,2018:125).

5.2.4. Ludwig Von Mises

"Liberalizmin temel telkini, toplumsal işbirliği ve işbölümünün sadece piyasa ekonomisi içinde üretim araçlarının özel mülkiyet sistemiyle gerçekleşebileceğidir. Demokrasi, bireysel özgürlük, ifade ve basın özgürlüğü, dini

hoşgörü, milletler arası barış gibi liberalizmin diğer bütün ilkeleri bu temel önermenin sonuçlarıdır. Bunlar sadece, özel mülkiyete dayanan bir toplumda gerçekleştirilebilir.”

Ludwig von Mises

Ludwig Heinrich Edler von Mises⁴ Avusturya İktisat Okulu'nun üçüncü kuşağını temsil etmektedir. Mises “İnsan Eylemi” adlı kitabı ile ün kazanmış önemli bir Avusturya iktisat okulu düşünürüdür (Ebeling, 2006: 116). Mises, iktisadın eylem aksiyomu çerçevesinde geliştiğini iddia etmiştir. Eylem aksiyomunun temeli ise, insanın eylemde bulunmasına dayandırılmaktadır. Mises'in bu görüşü iktisat biliminde insan eyleminin mantığı olarak nitelendirilen “praksiyoloji” olgusunun gelişmesine yol açmıştır. Mises bu olgu ile iktisatta metodolojik bireycilik, insanların seçimleri ve mübadelelerinin amaçları gibi birçok konunun nasıl geliştiğini açıklamıştır (Rothbard, 2009: 156).

Praksiyoloji kavramı, insan eylemleri ile değer ölçüsü arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktadır. Mises, insanların eylemlerini gerçekleştirirken değerlerin ve isteklerin belli bir ölçüye sahip olduğuna inanmıştır. Buna bağlı olarak insanlar tatmin düzeyleri doğrultusunda malların değer ölçülerini belirlemektedir. Mises, insanların eylemlerine bağlı olarak malların değerinin belirlenebileceğini savunmuştur. Bu bağlamda Mises, insanların tercihleri ile değer ölçüsünün bir ilişki içinde olduğunu öne sürmekte ve bu ölçünün insanların eylemlerinin açıklanması için bir araç olarak kullanıldığına inanmıştır (Mises, 1998: 94-95).

Mises, teorik bilginin elde edilmesini praksiyolojik metoda dayandırmaktadır. Praksiyoloji teorik bir bilim olarak tanımlanmaktadır. Mises, praksiyolojiyi a priori teorem ve önermeler olarak anlatmıştır. Bu önermelerin doğrulanması ya da yanlışlanması tarih, deneyim ya da ampirik yöntemlerle olmamaktadır. Söz konusu önermeler ikileme düştüğü sürece yanlışlanabilmektedir. Ancak herhangi bir ikilemin olmadığı durumda söz konusu önermeler reddedilmemektedir. Bu önermeler praksiyolojik mantık çerçevesinde oluşturulmuştur (Göcen, 2015: 225-227).

Mises'e göre eylemlerin tamamı belirli bir zaman içerisinde gerçekleştirilmektedir. Bu eylemler bulunduğumuz zaman dilimi içerisinde başlamakta ve gelecekteki amaçlara yönlendirilmektedir. Rasyonel bir insanın tüm isteklerini aynı anda elde etmesi ve istekleri ile ilişkili araçlar hakkında tam bilgiye sahip olması halinde eyleme gerek duymamaktadır. Bu kapsamda eylemin nihai amacı kaynakların kıt olmasına bağlanmıştır. Mises'de tüm bu yapı insanların eylemde bulunacağı temel aksiyomuna dayanmıştır. Bununla birlikte praksiyoloji önerme yapıları üzerine kurulmuştur. Önerme yapılarının doğru kurulması çıkarılan sonuçlarında doğru olmasına sebep olmaktadır. Eğer A önermesi B'nin nedeni ise ve A önermesi doğru ise B önermesi de kesinlikle doğru sonuçlar verecektir. Mises'in burada uyguladığı yöntem ise sözel tümdengelim

metoduyla mantıksal çıkarımlara erişmektir (Rothbard,1997:15).

Mises'e göre değişim ve zaman kavramları sıkı bir şekilde birbirine bağlıdır. Eylem değişimi ancak zaman olgusu ile anlaşılmaktadır. Bu yüzden değişim kavramı zamansal düzende gerçekleşmiştir. İnsanlar zamansız varoluş ve zamansız eylem fikirlerini kavrayamaz ve anlamsız bulmaktadır (Mises,1998:99). Mises, Henry Bergson'un zaman olgusundan etkilenmiş ve zamanın insanlar için de farklılaşabileceği görüşünü öne sürmüştür. Bu durum Mises'in mantık ve matematiksel düşünceyi reddetmesine sebep olmuştur. Ona göre, mantık ve matematiksel modellerde zaman olgusunun bir anlamı ve değeri yoktur. Bununla birlikte söz konusu modeller zaman ve nedensellik bakımından da birbirleri ile ilişkili değildir. Dolayısıyla ekonomik olarak zaman kavramını sadece nicel bir araç olarak değerlendirmek, ekonomik aktör ve olayların anlaşılmasını zorlaştırmaktadır. Ancak Mises, matematiksel modeli tamamen reddetmemiş, sadece matematik ile dengenin açıklanabilecek olmasına karşı çıkmıştır. Mises'e göre, matematik model ve yöntemlerinin piyasa dengesini açıklamaktan ziyade piyasa işleyişinde kullanılması gerekmektedir (White,2003:17-18).

Diğer yandan Mises toplumsal düzeni açıklamaya ve yönlendirmeyi amaçlamıştır. Mises'e göre toplumdaki insanın yeri sosyalizm, milliyetçilik gibi ideolojilerden farklı bir yapıdadır. Ona göre, tüm insanların mantık, rasyonellik, işbirliği ve deneyimler ile toplumu yönlendirmesi gerekmektedir. Böylece insanlar söz konusu koşullar ile toplumun gelişmesine katkı sağlamıştır. Bununla birlikte toplumsal yapılanma ekonomik düzenin yüksek kapasiteye ulaşmasına da sebep olmuştur (Ebeling,2006:121-122).

Mises, sosyalist ekonomi teorisinin yetersiz kalması yüzünden modern bir ekonomide geçerli olmayacağı konusunda, sosyalistlerle bir tartışma yaşamıştır. Bu tartışmanın sebebi ise; piyasada gerçekleştirilen işlemler için alım gücünün nasıl belirleneceğidir. Sosyalist iktisatçılar denge fiyatlarının piyasaya ihtiyaç duyulmadan hesaplanabileceğini savunurken, Mises bu öngörünün tam aksine piyasaların olması gerektiğini ve değerinin sadece piyasalardaki işlemler sonucunda belirlenebileceğini ifade etmiştir. Mises'e göre sosyalist iktisatçılar modern bir ekonomide kaynak tahsisine dikkat etmemektedir. Bu durum sosyalist ideolojinin geçerli olduğu ekonomilerde, ekonomik hesaplamanın yapılamaması ve piyasa düzeninde aksaklıklara sebep olmuştur (Taylor,1980:16-17). Ayrıca sosyalist bir düzene sahip ekonomide kaynak dağılımının doğru bir şekilde yapılması ve planlanması için ekonomik hesaplama yani fiyatlar olmalıdır. Böyle bir hesaplamanın yapılabilmesi için de özel mülkiyet haklarının ekonomik sistemde bulunması gerekmektedir (Biber,2006:20). Mises'e göre özel mülkiyet hakları piyasa da fiyat

oluşumunu önemli bir şekilde etkilemektedir. Bu durumun sebebi ise, piyasadaki üretim ve tüketimin piyasa fiyatına göre şekillenmesidir (Durmaz,2019:25). Mises'e göre sosyalist düşüncenin geçerli olduğu bir ekonomide bütün üretim araçlarının devlet kontrolünde olması sebebiyle fiyatların oluşabileceği bir piyasa yoktur. Ekonomi de piyasa ve fiyatların olmaması toplam ürünün girdiler arasında tahsis edilememesine ve girdi fiyatlarının belirlenememesine sebep olmaktadır (Aktan ve Eroğlu,2018:127).

Mises'in para ve konjonktürel dalgalanmalar üzerine geliştirdiği analizleri iktisada yapmış olduğu en önemli katkılardan biri olarak kabul edilmiştir. Mises 1920'lerin başında kendi konjonktür teorisini geliştirmiştir. Bu teorisinde, Wicksell'in kümülatif süreç olarak nitelendirdiği parasal genişlemenin fiyatlar ve üretim olguları üzerindeki etkisi ile ilgili analizini benimsemiştir. Bununla birlikte Mises, söz konusu parasal genişlemenin olumlu etkilerden ziyade fiyatlar genel seviyesinde artışa sebep olup iktisadi bir krize yol açacağını ve parasal genişleme sonucunda ekonomide konjonktür dalgalanmalar olarak ifade edilen dengesiz bir piyasa yapısının oluşacağına inanmaktadır (Ebeling,2004:123-125). Mises'e göre parasal genişlemeler ekonomide geçerli olmadığı zaman, rasyonel bir insan gelirinden daha fazla tasarruf payı ayırmaktadır. Bu durum yatırımcılar açısından verimli bir transfer aktarımına sebep olmaktadır. Devlet düzenlemeleri ile gerçekleştirilen parasal genişleme, uzun vadede öngörülemeyen sorunlara ve yanlış yatırımlara yol açacaktır. Bu durumu Mises, resesyona piyasa ekonomisinin gelişmesine ve canlanmasına sebep olan ve yanlış yatırımların yapıldığı bir süreç olarak ileri sürmektedir. Ona göre, devlet müdahalesinin resesyona sürecinde etkili olması, piyasa ekonomisini iyileştirmek yerine daha da kötüleştirmektedir. Böylece devlet müdahalesi yerine liberal politikaların geçerli olması gerektiğini savunmaktadır. Bu piyasa anlayışı, enflasyonist canlanma sebebiyle ortaya çıkan sorunların hızlı bir şekilde ortadan kaldırılmasına sebep olmaktadır (Biber,2006:21-22). Mises'in bu analizi, devlet müdahalelerinin piyasa aksaklıklarına sebep olduğunu açıkça göstermektedir. Bununla birlikte Mises, piyasada yapısında meydana gelen aksaklıklar veya konjonktür dalgalanma durumunda devlet müdahalesinden kaçınılması gerektiğini ileri sürmektedir (Aktan ve Eroğlu,2018:128). Avusturya İktisat Okulu'nun önemli temsilcilerinden Mises, Menger ve Böhm-Bawerk'in iktisadi düşüncelerini teorik anlamda düzenleyen bütüncül iktisat teorisi elde etmek için çaba göstermiştir.

5.2.5. Joseph Schumpeter

“Sosyalist olmayan bir toplumun iktisadi yaşamı, bireysel firmalarla hanehalkları arasındaki ilişkiler ve akımlarla ilgilenir.”

Joseph Schumpeter

Schumpeter⁵, iktisadi düşünce teorisine girişimci, girişimcinin iktisadi gelişmedeki rolü, teknik yenilik, mikro yaklaşım ihtiyarilik, konjonktürel dalgalanmalar, iktisadi büyüme gibi konularda oldukça önemli katkılar sağlamıştır. Avusturya İktisat Okulu'nun önemli temsilcileri Menger, Wieser, Böhm-Bawerk'ten etkilenmiştir. Yapmış olduğu bilimsel çalışmalarda yapılan çalışmaları birebir kullanmak yerine bunları kendine özgü bir bilimsel metodoloji ile güncellemiştir. Her düşünür gibi kendinden önceki düşünürlerden ve döneminin iktisatçılarından etkilenen Schumpeter, Avusturya İktisat Okulu'nun önemli iktisatçılarından başında gelmektedir. Schumpeter'e göre, iktisat bilimi iktisadi karar uygulayıcıların faaliyetleri, yöntemleri ve gerçeklerin bir arada olması sonucunda oluşmaktadır. Schumpeter kapitalist sistemde meydana gelen ekonomik istikrarsızlıkların sebebinin girişimcilere dayandırılmıştır. Schumpeter girişimcinin olmadığı koşullarda teknik yeniliğin gerçekleşmeyeceğini savunmuştur. Ayrıca yeniliğin olmadığı koşullarda büyümenin gerçekleşmeyeceğine inanmıştır (Sarıçoban,2012:161).

Schumpeter iktisat ile ilgili analizlerinde matematiğin bir amaçtan ziyade araç olarak kullanılması gerektiğini savunmuştur. Mikro yaklaşımı benimseyen Schumpeter'e göre iktisadi analiz, firma ve hane halkı üzerine kurulmalıdır. Buna bağlı olarak iktisadi çözümlemelerini sosyo-ekonomik çerçevede geliştirmiştir. Sosyo-ekonomik çözümlemelerle toplumun gelişimine katkı sağlayacak sonuçlar elde etmeyi amaçlamıştır. Bu sebeple çalışmalarını ihtiyarilik üzerinde yoğunlaştırmıştır. Ayrıca çalışmalarında sezgisel iç görüyü de kullanmıştır. Sezgilerin iktisadi analizlerde işe yarar soyutlamalarla etkili sonuçlar elde etmesine katkı sağlayacağına inanmıştır. Bu durum Schumpeter'in iktisat biliminin merkezinin sezgilerden oluştuğuna inanmasına sebep olmuştur (Demir, 1995:160).

Schumpeter iktisadi dalgalanmaların yenilikler sonucunda ortaya çıktığını öne sürmüştür. Yenilik, girişimcilerin katkısı ile beraber, iktisadi hayatta eskiyen unsurların yerine yenilerinin getirilmesi olarak tanımlanmaktadır. Yenilik, iktisadi büyümeye ve gelişmeye önemli katkılar sağlamaktadır. Schumpeter yeniliklerin iktisadi dalgalanmalara yol açtığını ve bu durumun iktisadi büyüme sürecini etkilediğini öne sürmüştür. Schumpeter bu dalgalanmaları “konjonktürel dalgalanma” olarak adlandırmıştır (Özçelik ve Babayigit Sunay,2018:850). Schumpeter “uzun süreli dalgalanmaların sebebinin teknik ve teknolojik inovasyona bağlamaktadır. Diğer konjonktürel dalgalanma türleri ise iktisadi büyüme döngüleri ve kısa vadeli konjonktürel dalgalanmalardır. Metodolojik bireycilik kavramı Schumpeter ile başlamıştır (Durmaz,2019:23-50). İktisat bilimi, iktisadi uygulayıcıların bilinçli davranışları, yöntem ve gerçeklerin bir araya getirilmesi sonucunda ortaya çıkmıştır. Schumpeter, iktisadi

istikrarsızlığı kapitalist sistemde girişimci yüzünden ortaya çıktığına inanmıştır. Schumpeter'e göre yenilik olmadan büyüme, girişimci olmadan teknik yenilik, kredi olmadan da girişimci olmayacaktır. Kredinin teknik yeniliğin parasal tamamlayıcısı olduğuna inanmaktadır. Sanayinin gelişimini sağlayan gücünde sermaye olduğuna inanmıştır. İktisadi krizlerin devlet müdahalelerin yüzünden olduğunu kabul etmiştir (Balkı,2012: 29).

Schumpeter'in iktisadi düşünce alanına yapmış olduğu katkı oldukça önemlidir. Schumpeter'in bilimsel çalışmalarının modern iktisadi süreç içinde değerlendirilmesinin çok da kolay olmadığı görülmektedir. Bunun sebebi Schumpeter'in yayınlarında ele aldığı düşüncelerinin gerçekleşme düzeyini geleceğin belirlemesidir. Diğer bir etken ise Schumpeter'in bilim dünyasına bir vizyonla giren düşünürlerden birisi olduğu için yalnız başına ne iktisatçı ne sosyolog ne de siyasetçi olarak nitelendirilmesinde güçlük yaratan disiplinler arası yaklaşımdır. Bu sebeple bunların hepsini belli bir derecede harmanlayan bir bakış açısı getirdiği için katkı düzeyini ölçmek de sıkıntılı olmaktadır. Schumpeter iktisadi düşünce alanında Keynes'ten sonra profesyonel anlamda oldukça fazla katkıda bulunmuş bir iktisatçıdır (Demir,1995:155).

5.2.6. Friedrich August von Hayek

“Uygarlığımızın bilgisizliğin fethedilmesine dayandığını söylemek, şüphesiz, bir anlamda, sadece basmakalıp konuşmaktır. Lakin bu ifadeye olan alışıklığımız onun içindeki en önemli noktayı, yani medeniyetin hepimizin sahip olmadığımız bilgidен yararlanmakta oluşumuz gerçeğine dayandığını bizden saklanmaktadır.”

Friedrich August von Hayek

Friedrich August von Hayek⁶, Avusturya İktisat Okulu'nun yirminci yüzyıldaki en dikkat çeken iktisatçıların başında gelmektedir. Carl Menger, Böhm-Bawerk ve Wieser'den sonra Avusturya İktisat Okulu'nu daha saygın bir iktisadi düşünce okulu olarak kabul ettirebilmek için çabalamıştır. Bu bakımdan Hayek “Yeni Avusturya İktisat Okulu'nun” kurucusu olarak kabul edilmiştir (Yay, 1993: 153). Hayek, serbest piyasa düzeninin felsefi savunucusu olarak dikkat çekmiştir. Hayek merkezi sistemlerin insanların özgürlüklerini kısıtladığını vurgulamış, sübjektivizm ve çoğulculuğu savunmuştur. Hayek'e göre iktisadi kararlar, bireylerin amaçlarına ve değerleriyle göre şekillenmektedir. Dolayısıyla karar verme konusundaki hakkın enformasyon bilgisine sahip bireylerde olması gerektiğine inanmıştır. Rekabetin olduğu bir piyasada fiyatlar, insanların değişik mal ve hizmetler için belirledikleri nispi unsurları oluşturmakta, bireyler de bunlara bakıp istek ve ihtiyaçlarını en anlamlı şekilde nasıl karşılamaları gerektiğine karar vermektedir. Hayek iktisat alanı dışında hukuk, bilim felsefesi, bilişsel psikoloji ve bilişim teorisi gibi birçok alanda yeni fikirler geliştirmiştir (İnce,2018:92). Hayek'in

sermaye, para ve konjonktürel dalgalanmalar üzerinde önemli çalışmaları olmuştur. Hayek'in bu çalışmaları iktisat bilimine yaptığı en önemli katkıları olarak kabul edilmektedir. Bu çalışmalar sonucunda krizlerin, konjonktür dönemlerinde meydana gelen banka ve kredi hacmindeki aşırı genişlemelerden kaynaklandığı sonucuna ulaşmıştır (Aktan ve Eroğlu,2018:129). Hayek'e göre, depresyon-ışsizlik krizinin sebebi ekonomideki aşırı sermaye birikimine bağlıdır. Bu durumda yapılması gereken ilk şey, ekonomideki para miktarına müdahale edilmemesidir. İkincisi ise, ekonomide hem işsizlik sorunun azaltılması hem de tasarruf-yatırım dengesinin tekrar sağlanmasıdır (Yay, 1993: 153). Tüm bunlara bağlı olarak Hayek ekonomideki konjonktürel dalgalanmaların temel sebebinin ekonominin sermaye yapısı ile ilgili olduğunu iddia etmesinden kaynaklanmıştır (Durmaz,2019:17).

Hayek'in bilgi konusundaki görüşleri onun sosyal felsefesinin temelini oluşturmuştur. Hayek bilginin bütüncül ve objektif olduğu görüşünü reddetmiştir. Ona göre bilgi, insanlar arasında parçalar halinde dağınık bulunmaktadır. Bu durum, bilginin sübjektif nitelikte olması ve bireyden bireye farklılaşması ile ilişkilendirilmiştir. Bu düşüncesinin zemininde ise rekabetçi bir piyasa düzeni ile ilişkili görüşleri yer almıştır. Başka bir ifadeyle Hayek, toplumda düzenli halde olmayan bilgilerin rekabetçi bir piyasa düzeninde karşımıza çıktığını fakat bu piyasa düzeninde tam bilgiye ulaşamadığını savunmaktadır (Göcen, 2015: 232-233). Tam bilgiye ulaşamamasından hareketle Hayek, piyasa sürecinde merkezi bir otoritenin varlığını da reddetmektedir. Hayek'e göre, piyasa düzeniyle ilgili bilgiler kalıcı bir özelliğe sahip değildir. Bu özellikteki bilgilerin merkezi bir otoriteyle birleştirilmesi söz konusu bile olmamaktadır. Hayek piyasada tam bilginin sağlanamaması yüzünden piyasanın daimi bir şekilde dengeye gelemeyeceğini de savunmaktadır (Yay, 2010: 41-43). Hayek'e göre piyasa, denge düşüncesinin aksine kendiliğinden oluşan düzen düşüncesiyle açıklanmıştır (Ataay,2016:134).

Hayek piyasanın kendiliğinden oluşan düzene sahip bir kurum olduğunu savunmaktadır. Kendiliğinden oluşan düzen ise, insan bilgisinin ve aklının algılayamayacağı karmaşık bir yapı olarak tanımlanmıştır (Hayek, 1996: 59). Kendiliğinden oluşan düzenler evrimsel kurallara bağlı olarak işlemektedir. Bu kurallar sözlü olarak belirtilmemesine karşın insanlar bu kuralları bilmektedir. Bununla birlikte insanların kuralları bilmesinde doğal seleksiyon sürecinin de önemli bir etkisi bulunmaktadır. Doğal seleksiyon sürecinde toplum tarafından bazı kurallar etkisini sürdürürken, bazı kurallar etkisini kaybetmektedir. Toplum tarafından etkisi sürdürülen kurallar kuşaklar arasında aktarılmaktadır. Kendiliğinden oluşan düzende her şey uyum içinde çalışmaktadır (Aktan ve Eroğlu,2018:131).

Öte yandan, Hayek piyasa ekonomisinin açıklanmasında kendiliğinden oluşan düzen düşüncesiyle özgürlük

kavramının önemini vurgulamaktadır. Hayek'e göre özgürlük, bir insanın başkalarının baskı ya da etkisine bağlı olmamasıdır. İnsanların özgür olması ya da özgürlüklerinin korunması devletin sorumluluk ve kurallarına bağlı olarak gerçekleşmektedir. Ancak devletin sorumluluk ve kurallarını kötüye kullanmasını engellemek amacıyla "kanun hâkimiyeti" kavramına dikkat çekmektedir. Hayek kanun hâkimiyeti kavramıyla insanların özgürlüğünü korumayı amaçlamaktadır. Dolayısıyla Hayek sorumluluk ve kanunların bir tek özgürlük sağlamak için kullanıldığını ifade etmektedir. Bu kapsamda belirlenen amaca hizmet etmek için kullanılan araçların bünyelerinde taşımaları gereken bir takım nitelikler taşımaktadırlar. Birincisi, Hayek kuralların genel ve soyut bir yapıya sahip olması gerekliliğini savunmuştur. İkincisi, özgürlükçü bir toplumun kanunlarının "kanun hâkimiyeti" ilkesine uygun olması gerektiğine inanmıştır. Üçüncüsü, kanunların tarafsız ve öngörülebilir olması gerekmektedir. Sonuncusu ise, kanunların kesin bir niteliğe sahip olmasıdır (Yayla, 1992: 32-36).

Hayek'in iktisat bilimine getirmiş olduğu en önemli katkılardan bir tanesi paranın özelleştirilmesi meselesidir. Hayek para basma yetkisinin devlet tekelinden alınarak özel kesime bırakılması gerektiğini ileri sürmektedir. Özel kesimin kendi para birimlerini oluşturabilmeleri gerekliliğini ve söz edilen bu para biriminin ihracı için rekabetçi bir piyasa düzeni kurmaları gerekliliğini savunmuştur. Hayek, paranın özelleştirilmesiyle devlet tekelinin ortadan kaldırılmasını ve bireylere daha fazla özgürlük sağlanmasını amaçlamıştır. Hayek temsil ettiği görüşlerle çağdaş liberalizmi etkilemiş ve literatür de önemli bir yere sahip olmuştur (Aktan ve Eroğlu,2018: 133).

5.2.7. *Israel M. Kirzner*

"Özgür bir toplum, bireylerin tercihleri arasından kendileri için en uygun olanı seçmelerine olanak sağlar."

Israel M. Kirzner

Israel Mayer Kirzner⁷, Avusturya iktisat okulunun modern kuşak temsilcilerinden birisidir. Kirzner, rekabet ve girişimcilik konularındaki çalışmaları ile Avusturya İktisat Okulu'na önemli katkılar sağlamıştır. Kirzner piyasaların dinamik rekabetçi bir karaktere sahip olduğunu ve sürekli olarak dengeye doğru yönelim gösterdiğini savunmuştur. Piyasaların bu özelliklere sahip olmasında özellikle girişimcilerin önemli bir rol oynadığını ifade etmiştir. Kirzner'e göre piyasalarda dengeleyici bir rol üstlenen girişimci, daha önce yapılan hatalardan yola çıkarak temel işlevini yapmaktadır (Kirzner, 1999: 6-7). Bununla birlikte Kirzner'in girişimci modeli piyasanın hem düzenleyici hem de dengeleyici bir mekanizma olarak tanımını sağlamakta önemli katkılar sağlamıştır (Jakee ve Spong, 2003: 464-465).

Kirzner Avusturya İktisat Okulu'nun metodolojik ilkeleri konusunda katkılar sağlamıştır. Bu katkılar arasında subjektivizm, ekonomik hatalar ve praksiyoloji yer almaktadır. Kirzner'e göre subjektivizm, girişimcilik teorisinin sınırlarını belirleyen insan eylemlerini ifade etmektedir. Kirzner piyasayı ekonomik hataların yapıldığı ve düzeltildiği bir süreç olarak tanımlamıştır. Ona göre piyasada, insanlar yanlış karar verebilir ve hata yapabilirler. Ancak insanların rasyonel olması bu hataların kısa sürede fark edilmesine ve düzeltilmesine olanak sağlamaktadır. Kirzner, praksiyolojinin subjektivizm ile tamamen tutarlı bir görüş olduğunu savunmuştur. Ona göre praksiyoloji, insan eylemlerinin açıklanmasında önemli bir rol oynamıştır (Aktan ve Yolal Eroğlu,2018: 135).

Kirzner girişimcinin piyasayı dengeye getirmek için geçmişteki yanlışlardan ders alan ve bu yanlışları düzeltmek için çaba sarf eden kişi olarak tanımlamıştır. Bu yönde işletmeler ile girişimciler arasında ekonomik gelişmeyi iyileştirici bir ilişki olduğunu öne süren Kirzner, işletmelerin girişimcilerin ihtiyacı olan rekabet düzeyini ortaya çıkardığını ve girişimcilerin faaliyetlerini gerçekleştirmelerini sağladığını ifade etmiştir. Kirzner girişimcinin piyasada merkezi bir role sahip olduğuna inanmıştır. Kirzner girişimcinin yeni fırsatlara karşı uyanık olduğunu ve yeni fırsatları takiben arbitraj elde ettiğini belirtmiştir. Bununla birlikte girişimcinin gerekli olan işgücü ve iş yapma yeteneğini kiraladığını ifade etmiştir (Eysel vd., 2019:568-569).

Kirzner'in iktisat bilimine yaptığı önemli katkılardan bir diğeri ise piyasa süreci içerisinde rekabetin önemidir. Kirzner rekabetçi piyasa sürecini hiçbir katılımcının piyasaya girişte devlet kısıtlamaları ve engelleri ile karşılaşmaması olarak tasvir etmektedir. Kirzner'e göre devlet kısıtlamaları ve engelleri rekabetçi piyasa yapısının sağlanamamasına sebep olmaktadır. Bu durum piyasaların etkinliğini sağlayamamasına yol açmaktadır (Kirzner, 2001: 70-72).

5.3. Avusturya İktisat Okulu'nun Metodolojik İlkeleri

İktisadi düşüncenin kendine ait bir araştırma alanı ve metodolojisi olduğu için zaman dilimi içerisinde iktisat okullarında görülen değişimler iktisat bilimi açısından dikkat çekicidir. Her iktisat okulu toplumsal yapının iç ve dış dinamiklerini dikkate alarak yeni teoriler, modeller ve kavramlar yaratmıştır. Bu süreç sonunda da iktisat disiplini büyük bir bilgi birikimine ulaşmıştır. İktisat Okulları arasında yer alan Avusturya İktisat Okulu'nda diğer okullardan farklı bir metodolojik yapıya sahiptir. Avusturya İktisat Okulu'nun metodolojik ilkelerinin arasında subjektivizm, metodolojik bireycilik, praksiyoloji, spontane kurumlar, bilgi ve zamanın önemi yer almaktadır (Sarıçoban,2012:163-164).

5.3.1. *Sübjektivizm*

Sübjektivizm kavramı, marjinalist devrimin en önemli unsurlarından birisini temsil etmesinin yanı sıra, Avusturya İktisat Okulu'nun metodolojik ilkelerini belirlemesi anlamında da önemli olmuştur. Avusturya İktisat Okulu bu kavramı o kadar benimsemiş ve dikkate almıştır ki bazı çalışmalarda "Sübjektif İktisat Okulu" olarak adlandırılmıştır (Yılmaz, 2004:101).

Sübjektivizm, iktisadi düşünürler arasında genellikle tüketicilerin zevk ve tercihlerini ifade etmesine karşın, Avusturya İktisat Okulu'nda daha geniş bir anlamda kullanılmıştır. Okul sübjektivizmi, insanların nesnelere ve insanların insanlarla ilişkilerini araştırmanın yanı sıra, insanların tercihte bulunmasına sebep olan etkenlerin de araştırılmasının gerektiğini öne süren bir kavram olarak açıklamıştır. Buna bağlı olarak sübjektivizm insanların zevkleri, tercihleri, amaçları ve bekleyişleri ile ilgili bir iktisat metodolojisi olarak da ifade edilmektedir (Durmaz,2019:20). Menger sübjektivizm kavramının insanların emek-değer teorisinin yerine fayda değer teorisini koyması sonucunda anlam kazanacağına inanmıştır (Biber, 2006:32).

Avusturya İktisat Okulu insan davranışlarını sübjektivist temellere bağlamıştır. Sübjektivizmde temel olan insanların ne düşündükleridir. Bu durum değer kavramının belirlenmesinde önemli bir rol oynamıştır. İnsanların değeri bilgi, inanç, ırk ve zevk gibi kişiden kişiye değişebilen olgulara göre belirlemeleri değerini ölçülmesini engellemektedir. Dolayısıyla Avusturya İktisat Okulu düşünürlerinin karar verme süreçlerinde sübjektivizm önemli bir yere sahiptir (Durmaz, 2019:23).

Sübjektivizm Avusturya İktisat Okulu'nun en önemli kavramlarının biri olarak kabul edilmektedir. Okulun temel özellikleri arasında yer alan metodolojik bireycilik, sübjektivizmin doğrultusunda geliştirilmiştir (Acar,2010:210). Bu çalışmalar sonucunda iktisat teorisinde daha çok tüketicilerin tüketim sonucunda hissettikleri zevk olarak kullanılırken, Avusturya İktisat Okulu temsilcilerinin bu kavramı daha çok, onları diğer düşünürlerden ayıran metod olarak tercih ettikleri anlaşılmıştır.

5.3.2. *Metodolojik Bireycilik*

Avusturya İktisat Okulu olarak ya da Avusturya Ekolü olarak bilinen okul 20.yüzyılın başlarında oluşturduğu teoriler ile iktisat disiplininde oldukça dikkat çekmiştir. Dikkat çektiği nokta metodolojik yapısı, ayrıntılı teorik planı ve gerçek pratik özellikleri olmuştur (Baştürk,2010:264).

Metodolojik bireycilik kavramı, toplumsal ilişkileri ifade eden kural ve yasaların bireylerin davranışlarına indirgenebileceğine inanan görüştür. Ekonominin

açıklanmasında metodolojik bireyciliği Avusturya İktisat Okulu ve Neoklasik Okul yöntem olarak kullanmıştır. Ancak söz konusu iki okul yöntem olarak benzerlik göstermelerine karşın bireyin iktisattaki yeri konusunda birbirlerinden ayrılmışlardır. Neoklasik Okul bireyleri çıkar peşinde koşan varlık olarak tanımlarken, Avusturya İktisat Okulu bireyi toplumsal bir varlık olarak ifade etmiştir. Buna bağlı olarak Avusturya İktisat Okulu düşünürleri, bireysel davranışlar çerçevesinde toplumsal ve iktisadi gerçeklerin açıklanabileceğini kabul etmişlerdir (Acar, 2010:210).

Avusturya İktisat Okulu'nun kurucularından biri olarak kabul edilen Menger, metodolojik bireyciliğin öncüsü olarak ifade edilmektedir. Fakat Menger bu kavram yerine atomistik yöntem kavramını kullanmıştır. Metodolojik bireycilik adı Schumpeter ile iktisat literatüründe kullanılmaya başlamıştır. Ancak Schumpeter sadece politik ve metodolojik bireycilik arasındaki farkı göstermek için bu kavramı kullanmıştır. Menger ekonomik olayların anlaşılmasında bireysel davranışların önemli bir rol üstlendiğini savunmaktadır. Ayrıca hukuk, para gibi kurumların kendi içlerinde tasarlayarak yaptıkları eylemlerin istenilmeyen bir sonucu olarak ifade etmişlerdir. Bu yaklaşıma göre kurumların açıklanmasında metodolojik bireyciliğin önemli bir rolü bulunurken aynı zamanda kurumların tasarlanmayan davranışlar sonucunda meydana geldiğine inanmaktadır (Udehn,2002:483). Mises düşüncelerinde öznellik kavramı yerine metodolojik bireyciliği kullanmıştır. İnsan çabalarının bir amaç içinde olması, bireysel seçimlerde öznellik kavramını ön plana çıkarmıştır. Öznellik aynı zamanda belirsizlik sebebidir. Öznellik ve belirsizlik kavramları birbirleriyle ilişkilidir. Zaman içinde sübjektivizmin manası, zevklerin farklılıkları sebebiyle insanların bilgi, yorum, bekleyiş ve dikkatlerindeki değişime doğru bir yol takip etmiştir. Hayek ise, metodolojik bireycilik içeriğinde sosyal bir sistem olan piyasa ekonomisini toplumun en küçük birimi olarak kabul edilen bireylerle açıklanması gerekliliği konusu üzerinde durmuştur (Koç AYTEKİN, 2013:150-151).

Avusturya İktisat Okulu'nun metodolojik bireycilik konusundaki görüşleri Mises'in praksiyoloji yaklaşımını geliştirmesine önemli bir katkı sağlamıştır. Metodolojik bireycilik iktisadi olayların karar ve tercihlerin ifade edilmesinde birey davranışlarıyla ilgilenilmesini ifade ederken, bunun karşısında metodolojik bütüncülük ya da diğer ismiyle metodolojik holizm yer almaktadır. Bu tanımda dikkat çeken şey grup ya da kurumları bir bütün olarak anlamaktır. Metodolojik holizm, metodolojik bireyciliğin sosyal bilimlerin araştırma sahasını daralttığını, sosyal bütünlükleri inkâr edildiğini iddia ederken; metodolojik bireycilik ise metodolojik holizmin bilimsel bir özellik taşımadığını, holizm üzerine kurulan teorilerin tamamlanmamış ve bu teorilerin iktisadi anlamada yanlıtıcı olduğunu ifade etmiştir (Sarıçoban,2012:163-164).

5.3.3. Praksiyoloji

Praksiyoloji, insan eylemlerini inceleyen metodolojik bir yaklaşımdır. Mises tarafından geliştirilen bu yaklaşım, yanlışlanabilir ve test edilebilirliği reddetmektedir. Bu kavram iktisat teorisini aksiyomatik bir mantık çerçevesinde incelemiştir. Praksiyoloji kavramı “insan eylemde bulunur” önermesi çerçevesinde şekillenmiştir. Burada söz konusu olan eylem kavramı, amaçlı insan davranışı olarak tanımlanmıştır. Bu sebeple praksiyoloji yaklaşımının araştırma alanı iktisat teorisinin yanı sıra tüm sosyal bilimleri içermektedir (Kaymakçı,2010:154).

İnsanların eylemde bulunmasının temel sebebi mevcut konumlarından rahatsızlık duymalarıdır. Bu sebeple insanlar tatmin düzeyi daha düşük konumlardan tatmin düzeyi daha yüksek konuma geçmek amacıyla eylemde bulunmaktadırlar. İnsanların amaçladıkları konuma ulaşmak için çeşitli araçlara ihtiyaç duymaktadırlar. Dolayısıyla praksiyoloji de amaçlardan ziyade araçların daha önemli olduğu kabul edilmektedir (Mises,2008:15-22). Avusturya İktisat Okulu'nun tatmin düzeyini yükseltmesi ve amaçlardan ziyade araçlara daha fazla önem vermesi neticesinde, insanların karar alma aşamasında özgür olması gerektiği ifade edilmektedir (Gonce,1973:500).

Mises, bireylerin davranışlarını rasyonel ya da irrasyonel olarak sınırlandırılmasını kabul etmemiştir. Ayrıca Avusturya İktisat Okulu Neoklasik İktisat Okulunun kabul ettiği insanların tam bilgiye sahip olduğu varsayımına sıcak bakmamıştır. Bununla birlikte Avusturya İktisat Okulu insanların kendi tatmin düzeylerini artırma eğiliminde olduğunu ve bu amaca ulaşabilmek için araçlar dizisi kullandığını, bireylerin bu kararları gerçekleştirme de özgür olması gerekliliğine de inanmıştır (Durmaz,2019:25).

5.3.4. Spontane Kurumlar

Spontane kurumlar, Avusturya İktisat Okulu'nun geliştirdiği sosyal kurumların evrim teorisini ifade etmektedir. Bu teori devlet, hukuk, para gibi kurumların insanlık tarihinin belirli bir sürecinde amaçlanmadan, tesadüf olarak ortaya çıktığını ileri sürmektedir. Bu noktada iktisadın amacı, insanların kurmayı düşünmedikleri ya da tesadüf olarak ortaya çıkan söz konusu kurumların toplumun refahına nasıl katkı sağladıklarını araştırmaktır (Sarıçoban,2012:164). Sosyal kurumların evrim teorisine Adam Ferguson'un önemli katkıları bulunmuştur. Adam Ferguson, ulusları insan eylemleri sonucunda ortaya çıkmış tesadüf kurumlar olarak ifade etmektedir. Sosyal bilimlerin ve onun bir alt dalı olan iktisat bilimi insanların kurmayı ya da oluşturmayı düşünmedikleri bu kurumların toplumsal refaha nasıl bir katkı sağladığını araştırmaktadır. Avusturya İktisat Okulu'nun önemli temsilcilerinden Hayek'in sosyal felsefesinde önemli bir yere sahip olan bu teorinin temelleri, bir taraftan 18. yüzyıl iktisatçılarından Adam Smith, Bernard Mandeville, David Hume, Adam Ferguson gibi

düşünürlerin geliştirdiği iktisat okuluna, diğer taraftan da Avusturya İktisat Okulu'nun kurucusu Carl Menger'e dayandırılmaktadır (Yay,2004:17).

Spontane kurumlar, kişilerin amaçlarına hizmet etmesi sebebiyle yapay düzenden ayrılmaktadırlar. Bu kurumlar onu oluşturan faktörlerin kendi amaçlarını izlemelerine imkân sağlamaktadır. Ayrıca bu kurumların belirli bir amacı da bulunmamaktadır (Yılmaz,2010:18).

5.3.5. Bilgi ve Zaman Kavramı

Avusturya İktisat Okulu, bireylerin eksik bilgiye sahip olduğunu savunmuştur. Bilginin bireyler arasında dağınık olduğu, bir süreç içerisinde elde edildiği ve bir kişi ya da kurumun tam bilgiye sahip olamayacağını kabul etmiştir. Bu durum bireylerin hangi bilginin doğru olduğu konusunda karar verememesine sebep olmuştur (Sarıçoban,2012:164).

Avusturya İktisat Okulu, bireylerin çeşitli tecrübeler doğrultusunda edindikleri bilgilerin bir merkezde toplanmasının imkansız olduğu ifade etmektedir. Bilginin merkezi bir çatı altında toplanması sadece bilimsel bilgi için söz konusudur. Fakat toplumsal bilgi zaman ve mekana bağlı olarak gerçekleştiği için merkezi bir bilgi mümkün değildir. Ayrıca bu bilgiler başka bireylere genellikle aktarılmamaktadır. Bilgi aktarılsa bile aktarılan kadar geçen süreç içerisinde eski bir bilgi haline dönüşmekte ve faydasız olabilmektedir (Yılmaz, 2010:23).

Avusturya İktisat Okulu'nda reel ya da subjektif zaman ismi verilen zaman kavramı kullanılmaktadır. Bu kavrama göre zaman dinamik bir özelliğe sahip ve sürekli akmaktadır. Zaman bölünemez ve birbirinden ayrılmaz. Ayrıca bireyin zamanla edindiği anılar artar, bu anılar ile subjektif görüş noktası da değişebilir. Son olarak zamanda önceye dönüş yoktur. Reel zaman, bireyler zaman içinde eylemde bulunurken edindikleri yeni tecrübeler ve bu tecrübeler doğrultusunda edindikleri yeni bilgilerin bireyin geleceğe yönelik planlarını değiştirmesine neden olabilir. Bu da bireylerin davranışlarının, tercihlerinin değişmesi anlamına gelir. O halde bu değişimler ekonominin durağan değil de değişim içinde olduğunun göstergesidir (Durmaz,2019:29).

6. Sonuç

Avusturya İktisat Okulu marjinalist devrimin öncü isimlerinden Carl Menger tarafından kurulmuştur. 1870 yılı Viyana'sı bir bilim merkezi olarak tanımlamıştır. Avusturya İktisat Okulu bu süreçte ve Viyana'nın iktisadi, kültürel, sosyal ortamında bir düşünce okulu olma aşamasını resmileştirmiştir. Bu tarihle birlikte birçok bilim insanı Menger öncülüğünde bu okula yönelerek genç Avusturyalılar olarak kendilerini ifade etmişlerdir. Avusturya İktisat Okulu, ana akım dışı bir iktisadi düşünceye sahip olup, Walrasçı olmayan iktisat okullarının en önemlilerinden biri olarak kabul edilmiştir.

Carl Menger “İktisadın İlkeleri” çalışmasıyla Avusturyacı geleneğini, düşüncesini, ilkelerini ve metodolojisini oluşturan unsurlara rehberlik ederek Avusturyacı geleneği başlatmıştır. Avusturya İktisat Okulu Carl Menger, Böhm-Bawerk, Wieser, Mises, Schumpeter, Hayek, Kirzner gibi iktisatçıların katkılarıyla iktisadi düşünce sistemlerini oluşturmuşlardır. Avusturya İktisat Okulu amaçlardan ziyade araçlara önem vermiştir. Bununla birlikte Avusturya İktisat Okulu subjektif değer teorisi, sermaye, zamanı dinamik olarak ele alma, faiz teorisi gibi konularda iktisadi düşünceye önemli katkılar sağlamıştır. Okul bu katkılarını subjektivizm, metodolojik bireycilik, praksiyoloji, spontane kurumlar, bilgi ve zaman kavramlarını kullanarak günümüzde de hala önemini koruyan ve birçok iktisatçı tarafından araştırma konusu olan bir metodoloji, teorik çerçeve ve felsefe oluşturmayı başarmışlardır. Bununla birlikte Avusturya İktisat Okulu subjektif değer teorisi, sermaye, zamanı dinamik olarak ele alma, faiz teorisi gibi konularda iktisadi düşünceye önemli katkılar sağlamıştır. Okul bu katkılarını subjektivizm, metodolojik bireycilik, praksiyoloji, spontane kurumlar, bilgi ve zaman kavramlarını kullanarak günümüzde de hala önemini koruyan ve birçok iktisatçı tarafından araştırma konusu olan bir metodoloji, teorik çerçeve ve felsefe oluşturmayı başarmışlardır.

Avusturya İktisat Okulu, iktisadi düşünce okulları içinde savundukları görüşleri belli bir metodolojik temele dayandırmaları, metodolojik ilkeleriyle mantıklı bir tutarlılık içinde ele almaları yüzünden Avusturya İktisat Okulu’nu kendinden önceki düşünce okullarından daha farklı bir düşünce yapısıyla iktisadi düşünce tarihine yerleştirmeyi başarmıştır.

Avusturya İktisat Okulu’u iktisat bilimine birçok yönden katkı sağlamayı başaran bir düşünce sistemi olarak günümüze kadar önemini korumayı ve çağdaş iktisat okulları içinde yerini korumayı başarmıştır. Avusturya İktisat Okulu’nun çağdaş iktisat okulları içinde değerini koruyabilmesi ise, ele aldıkları konuları iktisadi anlamda, teorik bir yaklaşımla çalışmaları ve iktisadi düşünce okulu olarak bunu temsil ettikleri düşüncelerine sistematik bir şekilde yoğunlaştırmalarına dayandırmalarıdır. Avusturya İktisat Okulu gördüğü bilimsel destekle iktisat teorisi ve metodolojik anlamda rasyonel teorik zemin oluşturarak kendinden önceki düşünce okullarından daha farklı bir düşünce yapısıyla iktisadi düşünce tarihindeki yerini bulmuş ve güncelliğini koruyabilmiştir.

Konuyla ilgili genel bir sonuca ulaşılmak istendiğinde ise, Avusturya İktisat Okulu’nun ortaya çıkış sebeplerini, teorilerini, metodolojilerini daha sağlıklı anlayabilmek için bu okulun ortaya çıkışını temsil eden Carl Menger, Böhm-Bawerk, Friedrich von Wieser, Ludwig von Mises, Friedrich August von Hayek gibi iktisadi düşünürlerin iktisadi düşünce yapılarına ve diğer iktisadi düşünce okullarının

iktisadi düşüncelerine karşılaştırmalı perspektiften bakılarak iktisadi kaygılarını, öngörülerini ve önemini daha iyi algılama imkanı bulacaklardır. Bu okul ile ilgili olarak yapılan bütün çalışmaların düşünürler tarafından dikkatli ve sağlıklı bir şekilde gerçekleştirildiği görülmektedir. Avusturya İktisat Okulu düşünürlerinin konu bütünlüğünde ve iktisadi yapının bütün alanlarında izlerinin olması okul açısından oldukça önemli bir unsur olmuştur. Buna karşın Keynesyen İktisat ve iktisadi yapıya getirdiği yenilikler sebebiyle Avusturya İktisat Okulu ilerlemekte zorlanmıştır. Bununla birlikte yapılan çalışmalarda kurumlar ve kurumların ortak bir iradeyle bağlı olarak ortaya çıkarabileceği kurumların rekabet, metodoloji, subjektivizm, serbest piyasa düzeni, konjonktürel dalgalanmalar gibi birçok konu başlığıyla ana akım iktisat konularında yetersiz kalan konu başlıklarıyla iktisadi düşünceye alternatif bir bakış açısı sunmuştur.

Notlar

¹ Carl Menger, 1840 tarihinde Polonya’da doğmuştur. Viyana ve Prag Üniversitelerinde hukuk okumuş ve 1867 yılında doktorasını almıştır. 1867-1871 yılları arasında değer kavramı üzerinde çalışmalar yapmış ve ünlü kitabı olan “Politik İktisadın İlkeleri” adlı kitabını 1871 tarihinde yayınlamıştır. 1873 yılında Viyana Üniversitesi’ne profesör olarak atanmıştır. 1879 yılında ise Politik İktisat Bölüm başkanı olmuş ve bu görevi 1903 yılına kadar sürdürmüştür. Bu zaman dilimi içerisinde yapmış olduğu çalışmalar Avusturya İktisat Okulu’nun temelini oluşturmuştur.

² Böhm-Bawerk 21 Şubat 1851 tarihinde Viyana’da doğmuştur. Viyana Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden mezun olmuştur. Jena, Leipzig ve Heidelberg’de siyasal iktisat konuları üzerine çalışmalar yapmıştır. 1875 tarihinde Innsbruck Üniversitesi’ne profesör olarak atanmış ve 1889 yılına kadar çalışmalarını sürdürmüştür. Bu görevine kısa bir ara verdikten sonra 1904 yılında tekrar Viyana Üniversitesi’nde profesörlük yapmaya başlamıştır.

³ Friedrich von Wieser 1851 tarihinde Viyana’da doğmuştur. 1874 yılında Viyana Üniversitesi’nde hukuk eğitimi almıştır. 1875-1877 yılları arasında Böhm-Bawerk ile birlikte Almanya Tarih Okulu’nun öncü düşünürlerinin yanında çalışmalar yapmıştır. Ancak buna karşın Tarihçi Okulu’nun görüşlerini kabul etmemiştir. Wieser 1889 yılında Prag Üniversitesi’ne Profesör olarak atanmıştır. Menger görevini tamamladıktan sonra yerine Wieser geçmiş ve bu görevi 1903-1922 yılları boyunca sürdürmüştür.

⁴ Ludwig von Mises, 1881 yılında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’nda doğmuştur. 1900 yılında Viyana Üniversitesi’nde hukuk üzerine eğitimi almış ve 1906 yılında hukuk doktora derecesi almıştır. Viyana Üniversitesi’nde ders vermeye başlayan Mises, 1912 yılında ilk kitabı olan Para ve Kredi Teorisi’ni yayınlamıştır. Mises 1934-1940 yılları arasında Nazi baskısı sebebiyle Viyana’dan ayrılmış ve Cenevre Üniversitesi’nde ders vermeye başlamıştır. Ancak Nazi baskısının artmasıyla birlikte 1940 yılında Amerika’ya göç etmiştir.

⁵ Schumpeter 8 Şubat 1883 tarihinde Avusturya’da doğmuştur. Schumpeter 1901 yılında Viyana Üniversitesi Hukuk Fakültesine

kayıt yaptırır. Wieser. Carl Menger ve Bohm-Bawerk'den ders almıştır. 1906'da hukuk doktoru derecesine hak kazanmıştır. 1950 yılında hayata veda etmiştir.

⁶ Hayek, 1899 yılında Viyana'da doğmuştur. 1918 yılında Viyana Üniversitesi'nde üniversite eğitimine başlamıştır. Hayek, 1929'da "Para Teorisi ve Konjonktür Dalgaları" isimli ilk kitabını yayınlamıştır. Hayek, Chicago Üniversitesi'nde Sosyal Düşünce Komitesi'nde görev alması sebebiyle uzun yıllar Chicago'da yaşamıştır. Chicago Üniversitesi'nde siyasi felsefe, sosyal bilim metodolojisi gibi birçok konu üzerine çalışmalar yapmıştır. Hayek 1962 yılında Chicago'dan ayrılmış ve Salzburg Üniversitesi'nde fahri profesörlük görevine başlamıştır. 1974 yılında Gunnar Myrdal ile Nobel Ekonomi Ödülü almıştır.

⁷ Kirzner 1930 yılında Londra'da doğmuştur. Üniversite eğitimini Cape Town Üniversitesi ve Londra Üniversitesi'nde devam ettirmiştir. Doktorasını New York Üniversitesi'nden almıştır. Kirzner, 2006 yılında girişimcilik ödülü almıştır.

Kaynakça

- Acar, M. (2010). Avusturya İktisadının İktisadi Düşünceye Katkıları Üzerine. *Liberal Düşünce Dergisi*, 15(59-60), 203-214.
- Aktan, C. C.(2018). *Yeni İktisat Okulları ve İktisadi Düşünce* (3. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Aktan, C. C., & Yolal Eroğlu, M. (2018). Avusturya İktisat Okulu: Menger'den Mises'e; Hayek'den Kirzner'e. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 10(2), 111-142.
- Ataay, C.K. (2016). Hayek ve Friedman'ın Devlet Anlayışı. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*,4(1),129-151.
- Atar, A., Şahin, H., & Çavuşoğlu, T. (2018). Nobel Ekonomi Ödülleri ve Ekonomi Bilimiyle Etkileşimi. *Ekonomi İşletme ve Yönetim Dergisi*, 2(2), 176-197.
- Balkı, A. (2012). Avusturya Okulu Yaklaşımıyla 2008 Ekonomik Krizin Analizi. Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Baştürk, E. (2010). Avusturya Politik-İktisadını Anlamak. *Liberal Düşünce Dergisi*, (60), 263-272.
- Biber, A. E.(2006). Avusturya Okulunda Devlet Anlayışı (Hayek Özelinde Bir İnceleme). Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi
- Bilir, H. (2018). Neoklasik İktisadın Tanımlanmasına Yönelik Bir Deneme. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 658-670.
- Bocutoğlu, E. (2012). İktisat Teorisinde Emegün Öyküsü: Değerin Kaynağı olan Emekten Marjinal Faydanın Türevi Olan Emegün Yolculuk. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*, 1(1), 127-150.
- Buğra, A. (2016). *İktisatçılar ve insanlar*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Callahan, G. (2004). *Economics for Real People An Introduction to the Austrian School*. Alabama: Ludwig von Mises Institute.
- Candan, E., & Hanedar, A. Ö. (2008). Tarihi Unutan İktisatçıların Bilime Metodolojik Yaklaşımları, "İktisat Paradigmasında Geriye Bir Dönüş Mü?". *Ekonomik Yaklaşım*, 19(68), 47-90.
- Demir, Ö. (1995). Joseph A. Schumpeter: Hayatı, Eserler ve Katkıları. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 50(1-2), 155-172.
- Durmaz, S.(2019). Avusturya Konjonktür Teorisi: Türkiye İçin Bir Analiz. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Durusoy, S. (2008). İktisat Biliminin Yeri ve Yöntemi Neden Sorgulanıyor. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(1), 1-26.
- Ebeling, R. M. (2006). Ludwig von Mises: Özgürlüğün Ekonomi Politikçisi. *Liberal Düşünce Dergisi*, 12(45), 115-132.
- Ebeling, R.M. (2004). Avusturya Okulu'nu Konjonktür Dalgaları Teorisi. Bahadır Akın (Çev.). *Piyasa Dergisi*, (11), 121-125.
- Eren, E. (1992). *İktisatta Yöntem* (2. Baskı). Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Eren, E. (2018). Bilim(ler) ve İktisat. *Yıldız Social Science Review*, 4(2), 93-110.
- Erkan, B. (2016). Ana Akım (Ortodoks-Neo-Klasik) İktisat Öğretisi Eleştirisi: Heterodoks Yaklaşım İhtiyacı. *Akademik Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi*, 8(14), 25-40.
- Eyel, C. Ş., Ünkaya, G., & Kaplan, B. (2019). İktisadi Düşünce Tarihi Çerçevesinde Girişimcilik Kavramının Gelişimi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (35), 557-586.
- Fidan, H. (2013). İktisadi Açından Bilgi Kavramı ve Bilgi Kavramına Yaklaşımlar Üzerine Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 4(9), 94-104.
- Garrison, R. W. (1978). *Austrian Macroeconomics: A Diagrammatical Exposition*. Alabama: The Ludwig von Mises Institute.
- Garrison, R. W. (1999). *Eugen von Bohm-Bawerk: Capital, Interest, and Time*. İçinde: Randall G. Holcombe (Ed.), 15 Great Austrian Economist (s. 113-122). Alabama: Ludwig von Mises Institute.

- Gonce, R.A. (1973). Natural Law and Ludwig von Mises' Praxeology and Economic Science. *Southern Economic Journal*, 39(4), 490-507.
- Göcen, S. (2015). Avusturya İktisat Okulu'nun Metodolojik Görüşleri ve Ana Akım İktisada Yönelik Eleştirileri. 4. Türkiye Lisansüstü Çalışmaları Kongresi- Bildiriler Kitabı 2, 221-237.
- Göcen, S. (2020). Sosyalist İktisadi Hesaplama Tartışması: Metodolojik Bir İnceleme. *Liberal Düşünce Dergisi*, 25(99), 27-48.
- Görmez, F.E.(2008). *Değer Kavramına Yeni Bir Bakış: Carl Menger*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Güngör, K. (2014). İktisadın Tarihine Kısa Bir Bakış ve Merkantilizmden Günümüze İktisadi Düşünceler. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14, 1-41.
- Hayek, F. A. (1996). *Hukuk, Yasama ve Özgürlük: Kurallar ve Düzen*. Atilla Yayla (Çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Horwitz, S.(2011). Smith'ten Menger'e ve Hayek'e: Kendiliğinden Doğan Düzen Geleneğinde Liberalizm. Atilla Yayla (Çev.). *Liberal Düşünce Dergisi*, 16(64), 91-106.
- İnce, M.(2018). Hayek'in Toplum ve İktisat Anlayışı: Eleştirel Bir Değerlendirme. *Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 6(1), 91-105.
- Jakee, K. ve Spong, H. (2003). Praxeology, Entrepreneurship and the Market Process: a Review of Kirzner's Contribution. *Journal of the History of Economic Thought*, 25(4), 461-486.
- Kara, M. (2018). *Avusturya İktisat Okulu, Bazı Sorunlar ve Bir Çözüm Önerisi*. İçinde: A. Arif Eren & Eren Kırmızıaltın (Ed.), İktisat Sosyolojisi; Kurucu Düşünürler ve İktisat Okulları Özelinde Bir Çalışma (s.256-257). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Karagöl, V.(2017). İktisadın Bilimselliği ve Bilim Felsefesi Bağlamında Pozitif-Normatif İktisat Ayrımı. *İktisat ve Toplum Dergisi*, (77), 94-97.
- Kaymakçı, Ö.B. (2010). Bilim Felsefesi Işığında İktisat Metodolojisinin Seyri: Apriorizm ve Aposteriorizm Arasında Süreğiden 'Methodenstreit'. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Kirzner, I. M. (1978). Economics and Error. *New Directions in Austrian Economics*, 57-76.
- Kirzner, I. M. (1999). Creativity and/or Alertness: a Reconsideration of the Schumpeterian Entrepreneur. *The Review of Austrian Economics*, 11(1), 5-17.
- Kirzner, I. M. (2001). Piyasa Rekabetinin Dayanılmaz Gücü. Ferhat Başkan Özgen (Çev.). *Liberal Düşünce Dergisi*, (21), 69-72.
- Klein, P. G. (1999). F.A. Hayek: Austrian Economist and Social Theorist. İçinde: Randall G. Holcombe (Ed.), 15 Great Austrian Economist (s.181-194). Alabama: Ludwig von Mises Institute.
- Koç AYTEKİN, G. (2013). Ekonomi Biliminde Avusturya İktisat Okulu ve Hayekçi Düşünce Üzerine. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(4),145-164.
- Kök, R., & Şimşek, N. (2012). İktisat Biliminin Paradoksal Yapısı Üzerine. No. 2012/101. *Discussion Paper*.
- Kurmuş, O. (1982). *Bir Bilim Olarak İktisat Tarihinin Doğuşu*. Ankara: Savaş Yayınları.
- Kutlu, S. (2010). İktisatta Yöntem: Glenn Fox'un Penceresinden İktisada Metodolojik Bir Yaklaşım. *Sosyal Bilimler Dergisi*, (1), 93-101.
- Kuyucuklu, N. (1982). *İktisadi Olaylar Tarihi*. No. 2902. İstanbul: İstanbul Üniversitesi.
- Küçükkalay, A. M. (2019). *İktisadi düşünce tarihi* (5.Baskı). İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım.
- Levent, A. (2019). İktisadın "Amerikanlaşma" Sı, Kamusal Entelektüel ve Türkiye: Politik İktisat Özelinde Bir İnceleme. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 15(56), 251-267.
- Machlup, F. (1978). *Methodology of Economics and Other Social Sciences*. New York: Academic Press.
- Menger, C. (2009). *İktisadın Prensipleri*. A. Kemal Çelebi (Çev.). Ankara: Liberte Yayınları.
- Mises, L. V. (1998). *Human Action*. Alabama: The Ludwig von Mises Institute.
- Mises, L.V. (2008). *İnsan Eylemi*. İsmail Aktar (Çev.). Ankara: Liberte Yayınları.
- Mises, L.V.(2003). *The Historical Setting of the Austrian School of Economics*. Alabama: The Ludwig von Mises Institute.
- Oğuz, F. (2005). Bilgi, Regülasyon ve Rekabet: Bir Piyasa Süreci Yaklaşımı. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 6(2), 253-267.
- Özçelik, Ö., & Sunay, E. B. (2018). Schumpeter ve Ülgener'in İktisadi Krizlere Bakış Açıkları. FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, (12), 29-61.
- Pehlivanoğlu, F., & Şenveli, Ç. (2019). İktisat Biliminde Yöntem Tartışması: Carl Menger ve Gustav Schmoller

- Çekişmesi. *Siyaset Ekonomi ve Yönetim Araştırmaları Dergisi*, 7(2), 195-207.
- Rothbard, M. N. (1997). *Praxeology: The Methodology of Austrian Economics*. İçinde: Edwin Dolan (Ed.), *The Logic of Action One: Method, Money, and the Austrian School*. (58-77). United Kingdom: Edward Elgar Publishing.
- Rothbard, M. N. (2009). *Eşitlikçilik: Doğaya Karşı İsyân*. Mustafa Acar (Çev.). Ankara: Liberte Yayınları.
- Salerno, J. T. (2016). Carl Menger: Avusturya Okulu'nun Kuruluşu. Ünsan Çetin (Çev.). *Liberal Düşünce Dergisi*, (81), 47-74.
- Sarıçoban, K.(2012). Avusturya İktisat Okulu, Temsilcileri ve Metodolojik İlkeleri. *Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 157-165.
- Savaş, V. F. (2007). *İktisatın Tarihi*. Ankara: Siyasal Yayınevi.
- Skousen, M. (2009). *İktisadi Düşünce Tarihi Modern İktisadın İnşası* (4. Baskı). Metin Toprak, Mustafa Acar, Ekrem Erdem (Çev.). Ankara: Adres Yayınları.
- Taylor, T. C. (1980). *An Introduction to Austrian Economics*. Auburn: Ludwig von Mises Institute.
- Tomanbay, M. (2019). İktisadi Düşüncenin Gelişimi ve İktisat Okulları. *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 31-45.
- Tuncer, B. (1962). Sosyalist Ekonomilerde Plan. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 17(03), 39-53.
- Turan, Z., Nakiboğlu, A., & Çetinkaya, N. (2015). İktisat Öğretileri ve Marshall. *Turkish Studies*, 10(10), 887-938.
- Turanlı, R.(2008). *İktisadi Düşünce Tarihi* (4.Baskı). Eskişehir: Bilim Teknik Kitabevi.
- Udehn, L. (2002). The Changing Face of Methodological Individualism. *Annual Review of Sociology*, 28(1), 479-507.
- White, L.(2003). *Methodology of Austrian School of Economist*. Alabama: The Ludwig von Mises Institute.
- Yay, T. & Aktan, C. C. (2021). *Avusturya İktisat Okulu*. Ankara: Astana Yayınları.
- Yay, T. (1993). *F.A. Hayek'te İktisadi Düşünce*. Bursa: Ezgi Kitabevi Yayınları.
- Yay, T. (2010). Avusturya Okulu Mikroiktisad: Dinamik Rekabet ve Girişimsel Keşif Süreci Olarak Piyasa. *Liberal Düşünce Dergisi*, (60), 25-50.
- Yay, T.(2004). Avusturya İktisat Okulu'nun Tarihsel Gelişimi ve Metodolojisi. *Piyasa Dergisi*, (11), 1-29.
- Yayla, A. (1992). *Liberalizm*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- Yılmaz, F. (2004). Avusturya İktisadı ve Sübjektivizm. *Piyasa Dergisi*, 3(11), 101-119.
- Yılmaz Genç, S., & Çağlayan, T. (2017). İktisadi Düşüncede Değerin Kaynağı Sorunsalı. *Çalışma ve Toplum*, 53(2), 667-680.
- Yolal, M.(2018). Friedrich August von Hayek Perspektifinden İktidarın Gücü ve Sınırları. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 13(2),119-132.

Extended Summary

Purpose

The science of economics has emerged with different schools and ideas from its birth to the present day. Throughout the historical process, economics schools and their representatives have achieved a great knowledge in the discipline of economics by employing different theories and different methods. One of these schools was the Austrian School of Economics. This school, whose intellectual foundations were laid with Carl Menger, succeeded in positioning their schools to a different place than the schools of thought before them by basing their representatives and the views which they defended on a certain methodological basis. They made theoretical contributions to the history of economic thought on many topics such as marginal utility, opportunity cost, time preference, cyclical fluctuation, entrepreneurship, and subjectivism. This situation caused the Austrian School of Economics to be accepted as a versatile system of thought in the history of economic thought.

In the study entitled “The Austrian School of Economics with a Multidimensional Approach to Thinking: Theory, Methodology, Philosophy and Representatives”, the theoretical contributions of this school to economic thought, its methodology, method, and representatives are discussed. Information is presented regarding the propositions, views, biographies, and academic characteristics of the representatives of the school in economics. The study is finalized with the conclusion part.

Literature Review

In the literature review on the Austrian School of Economics, the study entitled “Historical Development and Methodology of the Austrian School of Economics” prepared by Turan Yay, and the study entitled “New Schools of Economics” prepared by Coşkun Can Aktan attract attention. These studies aimed to increase the number of studies to be conducted on the Austrian School of Economics in a remarkable manner. It is seen that the studies which are examined during the literature review consist of studies conducted on the historical process, development, methodological principles, and representatives of the Austrian School of Economics. In the article entitled “Austrian School of Economics with a Multidimensional Approach to Thinking: Theory, Methodology, Philosophy, and Representatives”, it is aimed to evaluate this study in a more healthy way in a theoretical sense by introducing a literature review as much as possible.

Upon considering the literature review on the subject, there is a lack of literature due to the limited number of theoretical and analytical studies on the Austrian School of Economics. We believe that since the Austrian School of Economics is

a multi-faceted school, it is crucial in terms of providing an opportunity to evaluate the events in a comparative perspective in the topics related to other schools of economic thought and that it would be a different source of reference to the scientific literature in a theoretical sense. Other studies in the field of the Austrian School of Economics were conducted by many researchers such as Murray Rothbard, Israel Kirzner, Ludwig von Mises, Turan Yay, Coşkun Can Aktan, Efe Baştürk, Kazım Sarıçoban, Güner Koç Aytekin, and Peter G. Klein.

In the article entitled “Austrian School of Economics with a Multidimensional Approach: Theory, Methodology, Philosophy and Representatives”, firstly, the science and method of economics are explained, then the historical development, representatives, and methodological principles of the Austrian School of Economics are presented theoretically. The study is completed with the conclusion part.

Design/methodology/approach

The study is considered with a theoretical structure. It is stated that the Austrian School of Economics contributed to economic thought along with certain methodological principles. Furthermore, representatives of this school of economic thought, which did not prefer mathematics much and was defined as a psychological school, utilized mathematics only for explanatory purposes. By employing abstract and deductive methods, they were more interested in causality and concentrated more on psychological factors related to subjectivism.

Findings

It is seen that all of the scientific studies carried out by the representatives of the Austrian School of Economics had a multi-faceted thought system that contributed to the science of economics, their publications are still up-to-date, and the theoretical and methodological support they maintained provides great knowledge to the discipline of economics.